№ 231 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 18 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ — 1912 — ԹԱՌԱՍՈՒՆԸՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 18 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ № 231

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թղթակցութիւնք գրվում են խմբագրատան.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Բաժանորդութիւնը ընդունվում է ամեն րոպէ.
Յայտարարութիւնների համար վճարվում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կօպէկ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՄՇԱԿ

ԹԱՌԱՍՈՒՆԸՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Հասցէ՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ". TIFLIS, Rédaktion du journal „MSHAK".
[illegible] Центральная Контора Объявленій Торговаго Дома Л. и Э. Метцль и Кº, Мясницкая, д. Сытова, [illegible] Маршальковская, 130, [illegible] Морская, 11, [illegible] Большая, 8, [illegible] 8 Площадь Биржи.

ԱՊՐԱՆՔ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԻ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 3 ՌՈՒԲԼԻ.

[illegible]

ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Հոկտեմբերի 21-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին նշանակված է Դրամատիկական Ընկերութեան ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ, ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ

(Головинскій проспектъ)

Ժողովի զբաղմունքի առարկաներն են.
1) Ընտրութիւն գործադիր և պատւաւոր անդամների:
2) Ընկերութեան գոյութեան 10-ամեակի առիթով—
ա) Փոփոխութիւն Ընկերութեան կանօնագրութեան:
բ) Համագումար բեմական հայ գործիչների:
գ) Թատրօնական ֆօնդ:
3) Զեկուցում Վարչութեան 1911-12 թ. թատերաշրջանի:
4) Հաշիւ 1911—12 թ. թատերաշրջանի:
5) Զեկուցում վերստուգիչ յանձնաժողովի:
6) Նախահաշիւ 1912—13 թ. թատերաշրջանի:
7) Զեկուցում մրցանակաբաշխութեան յանձնաժողովի:
8) Առանձին զեկուցում մրցանակաբաշխութեան յանձնաժողովի անդամ Ե. Մալխասեանի՝ մրցանակներ նշանակելու մասին:
9) Զեկուցում Ալ. Մանթաշեանի ժառանգներից ստացված 10,000 ր. և տ. Ն. Տէր-Ղազարեանի կտակած 3000 ր. գումարների մասին:
10) Ընտրութիւն—
ա) Վարչութեան հերթով դուրս եկող երկու անդամի (Տ. Յովհաննիսեան և Գ. Կաֆեան) և երեք փոխ-անդամի (Գ. Ծուրինեան, Գ. Երիցեան և Գ. Սարեան) փոխարէն:
բ) Երկու մրցանակաբաշխ յանձնաժողովների 7 անդամի և 2 փոխ-անդամի:
գ) Վերստուգիչ յանձնաժողովի 3 անդամի և 2 փոխ-անդամի:
11) Ընթացիկ հարցեր: (կ.) տռ. 775. 2—1

ԳՐԱԿԱՆ—ԳԵՂԱԳԻՏԱԿԱՆ ՍԱԼՕՆ

ՎԱՂԸ, ուրբաթ, հերթական jour-fixe-ը՝ շարունակութիւն ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԵԾ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻՆ: Էջմիածնից և Օշականից վերադարձած պատգամաւորները կը զրուցեն այնտեղ կատարված հանդէսի շուրջը:
Այստ հրաւիրված են համարվում նրանք, որոնք ստացել են հրաւիրատոմս նախորդ երեկոյթի համար: Ոչ ոքի առանձին հրաւէր չէ ուղարկվում: Սկիզբը երեկ. ժ. 8-ին:
(տռ.) 26. 2 1

По умѣреннымъ цѣнамъ
Новѣйшихъ изящныхъ рисунковъ
ПОЛНОМѢРНЫЕ
ОБОИ
ФАБР. СКЛАДЪ
МАНГИКІАНА
ПУШКИНСКАЯ № 7.
(Հ. կ.) 291. 50—47

Բեռլինի համալսարանի
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ
Ներքին հիւանդութիւններ՝
առանձնապէս կրծքի, ԹՈՔԱՍՏԻ և սրտի:
Բժշկութիւն նաև տուբերկուլիններով, ՌԱԴԻԻ պրէպարատներով և էլեկտրականութեամբ:
Ընդունելութիւնը ամեն օր, ՆՈՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՈՒՄ, առաւօտեան ժամը 9—12-ը և երեկոյեան ժամը 5—7-ը:
Սօլօլակ, Բէհբութեան փող. № 23 (անկիւն Գանովսկայա): Հեռախօս 7—92.
(ա.օ.) տռ. 699. 100—24

ԲԺԻՇԿ
Ա. Յ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
փոխադրվեց «Փետրվարի 19-ի փողոցը» (նախկին Պէսկօվսկայա) № 30.
Վիրաբուժական հիւանդութիւններ
ՄԱՍՆԱԻՈՐԱՊԷՍ՝ բժշկումն նորագոյն ձևով սեռամիզային գործարանների (սուր և քրօնիկական սուսանակի), միզափամփուշտային քարերի՝ առանց վիրահատութեան (փշրելով), սեռական գործարանների անկարութեան (импотенція) և այլն, սիֆիլիսի 606 և 914-ով:
Թոքախտի բժշկումն վիրաբուժական միջոցով (արհեստական օդալանջաթաղանթ— искусств. пневмотораксъ) Forlanini, Brauer և այլոց ձևով:
Ընդունելութեան ժամերը՝ առ. ժ. 12—1-ը, եր. 5—7-ը:
(ա.օ.) տռ. 761. 100—7

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ս. Գ. ՓԱՆԵԱՆ
Տեղափոխվելով ՆՈՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆ՝ ընդունում է հիւանդներին ամենայն օր
առաւօտեան ժամը 10—2-ը
երեկոյեան ժամը 5—6-ը:
Հասցէ՝ Католическая ул. № 10.
(հ.կ.) տռ. 759. 4—3

ԲԺԻՇԿ
Ա. Մ. Մկրտչեանց (որդի)
Նախկին ասիստենտ Մոսկվ. Կայս. Համալս. կանանց կլինիկայի.
Կանանց հիւանդութիւններ եւ մանկաբարձութիւն:
Ռենտգէնեան ֆիզիկական միջոցներ.
Ընդունելութիւնը՝ երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերը ցեր. ժ. 12—2-ը, իսկ երեքշ., հինգշ. և շաբաթ օրերը երեկ. ժ. 5—6-ը:
Բէբուտօվսկայա 58. Տելեֆօն 2—30.
(օ. մ.) տռ. 755. 10—4

ԲԺԻՇԿ
Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա աղիքային հիւանդութիւններ:
Պրօֆ. Mathieu-ի մասնագիտական կլինիկայից—Պարիզում:
Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11-ը: (երեկ. ժ. 5—7-ը:
Միխայլօվսկի պր. 86, տելեֆ. № 576.
(ե.հ.կ.) տռ. 179. 100—45

ԲԺԻՇԿ
Յ. Մելիք-Նուբարեան
ներքին և երեխաների հիւանդութիւնների, առանձնապէս թոքերի:
Թոքախտի բժշկութիւնը տուբերկուլիններով և պնեվմատօրակսով:
Ընդունելութիւնը ՆՈՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՈՒՄ
Ամեն օր (առաւօտեան 12—1 ժ. (երեկոյեան 5—7 ժ.
Սօլօլակ, Ռտիշչեւսկայա 10 (Լերմօնտօվսկ. դեղատան դիմացը):
(ե. հ. կ.) տռ. 746. 100—9

ՀԱՅ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մի օրից յետոյ, շաբաթ օրը, հոկտ. 20-ին, պէտք է տեղի ունենայ Պետական Դումայի հայ պատգամաւորի ընտրութիւնը Գանձակ քաղաքում:

Երևանի, Գանձակի և Բագուի նահանգների հայ պատուիրակները պէտք է ընտրեն այդ երեք նահանգների կողմից մի պատգամաւոր: Թիֆլիսի և ուրիշ նահանգների հայերը չունեն առանձին ընտրական ժողովներ և առանձին ներկայացուցչութիւն, այլ նրանք գործում են՝ միացած իւրաքանչիւր նահանգի ոչ-ռուս ընտրողների հետ:

Առաջին երեք նահանգներում պատուիրակների ընտրութիւնը կատարվեց ընդհատումներով, և մի քանի գործողութիւններ տեղի ունեցան վերջին օրերս: Ուստի մինչև այժմ չեն հասել մեր ձեռքը տեղեկութիւններ պատուիրակների կազմի մասին լիակատար կերպով: Միևնոյն ժամանակ մեզ լուրեր են հասնում, որ մի քանի պատուիրակներ հիւանդութեան (օրինակ Ե. Մելիք-Ազամալեան) և այլ պատճառներով անկարող պէտք է լինեն ներկայ գտնվել հոկտեմբերի 20-ի համագումար ընտրական ժողովին:

Գանձակի ժողովի առաջ դրված է հարց. «Ո՞ւմ ընտրել պատգամաւոր»:

Ընտրել կարելի է միայն պատուիրակների շրջանից: Եւ անա պատուիրակների համագումարին է վերապահված պայմանաւորվել թեկնածուի վերաբերութեամբ իր կողմից:

Մենք առիթներ ենք ունեցել խօսելու այն յատկութիւնների մասին, որոնց պէտք է համապատասխանի հայ պատգամաւորը:

Մենք չենք ցանկանում չափազանց մեծ պահանջներ դնել և այնպիսի պայմաններ առաջարկել, որոնց կատարելը անհնարին պէտք է լինի ներկայումս:

Խօսք կարող է լինել միայն այն բանի մասին, որ եղած պատուիրակներից ընտրվի նա, ով համեմատաբար աւելի համապատասխան կարող է լինել հիմնական մի քանի պահանջներին:

Այդ պահանջները հետևեալներն են:

Թեկնածուն պէտք է բաւականաչափ ծանօթ լինի այն երկրին և այն ժողովրդին, որոնց ներկայացուցիչն է և որոնց շահերի պաշտպանութեան համար նա գնում է Պետական Դումա:

Նա պէտք է ընդունակ լինի աշխատանքի և կարող լինի գործել թէ պարլամենտում և թէ յանձնաժողովներում:

Նա պէտք է բաւականաչափ ինքնուրոյնութիւն և նախաձեռնող ոգի ունեցող մի անձն լինի, որ կարողանայ որոշ ծրագիր առաջ տանել և գրաւել Պետական Դումայի միւս անդամների համակրութիւնը դէպի կովկասեան շահերի պաշտպանութիւնը:

Մենք կարող էինք կանգ առնել և ուրիշ անհրաժեշտ յատկութիւնների վրա, բայց սահմանափակում ենք մեր կէտերը, աչքի առաջ ունենալով գործնական նպատակ՝ դիւրացնել կարելիին չափ պատուիրակների աշխատանքը:

Մենք ցաւում ենք, որ Պետական Դումայում միայն մի տեղ է պահված հայ պատգամաւորի համար և հնարաւորութիւն չէ տրված ուղարկելու Պետական Դումա մի քանի անձ, որոնք անկասկած, կը լրացնէին մէկը միւսին և աւելի կատարեալ ու բաւարար կը դարձնէին մեր ժողովրդի ներկայացուցչութիւնը:

Իսկ քանի որ այդ չը կայ, մենք ստիպված ենք միայն մէկին ընտրելու և հարկադրված ենք այդ մէկի վրա բարձելու այն պարտականութիւնները, որոնք պահանջվում են մեր երկրի և ժողովրդի ներկայացուցչից:

Ա. Քալանթար

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԴԱՇՏՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
16 հոկտեմբերի

Բէլգրադ.—Գրաւվեց Միտրովիցան: Ցամառ կերպով խօսում են Վելէսի գրաւման մասին:

Դրէնիցա Լապուշնիկ շրջանի 100 գիւղ անցան սերբերի կողմը:

Կումանովօյի կռիւը ապացուցեց, որ սերբիական արտիլերիան կանգնած է առաջնակարգ եւրոպական մեծ պետութիւնների արտիլերիայի շարքում. Նրա սպանիչ կրակը վճռեց կռւի վախճանը: Գահաժառանգ Ալէքսանդրը Կումանովօ մտաւ գնդակների տարափի տակ,ապշանք պատճառելով զինուորներին իր քաջութեամբ:

Բէլգրադի հիւանդանոցներում պառկած են 2000 վիրաւոր:

Պրիշտինից պաշտօնապէս հաղորդում են, որ սահմանված է սերբիական վարչական կազմ:

Սերբերը գրաւեցին Տեաովօն: Սերբիական զօրքերի երևալուն պէս սերբ ազգաբնակութիւնը ապստամբվեց և քարուքանդ արեց բոլոր թիւրքական զինապահեստները:

Լուրերի համաձայն՝ երկրորդ զօրաբանակը գրաւել է Իշտիբը, առաջինը Վելէսը: Առնաուտներն ամենուրեք անձնատուր են լինում:

Բէլգրադ-Ուսկիւբ բացվեց գնացքների կանօնաւոր երթևեկութիւն:

Վրանիա.—Ժիվկովիչի զօրաբանակը գրաւեց Պրեպոլիէն: Սանջակում մնաց միայն մի ամրացրած դիրք, Պլէվլէն: Ամբողջ Օվչէպոլէն երկրորդ զօրաբանակի ձեռքին է:

Ցէտինիէ.—6-րդ օրն է, ինչ Տարաբօշը ռմբակոծվում է: Թէև թշնամին ցոյց է տալիս յամառ դիմադրութիւն, բայց չերնոգորցիների արտիլերիայի կրակից ստիպված եղաւ թուլացնել կրակը: Չերնոգորցիք աջողութեամբ մօտենում են Տարաբօշին:

Վուկոտիչը վերցրեց Բօժայը:

Ցէտինիէ.—Գեներալ Վուկոտիչի զօրքերը մինչև օրս մեծ աջողութիւններ են ունեցել: Այս օրերս գրաւվելու է Իփէկը: Տարաբօշի ռմբակոծութիւնը միանգամայն աջող է: Թիւրքերը չափազանց կազմալուծված են:

Պօդգօրիցա.—Գահաժառանգի զօրամասը կատաղի կռւից յետոյ գրաւեց Արտնիդ բարձունքը Սկիւտարից չորս կիլօմետր հեռու:

Սօֆիա.—4000 մակեդօնացի կամաւորներ գնացին պատերազմ:

Բաբա-Էսկիի մօտերը բօլգարները բռնեցին Կ. Պօլսի գնացքը, որ 14 վագօններով ալիւր էր փոխադրում:

Իշտիբ և Քեօփրիւլի քաղաքներից թիւրքերը փախել են:

Բօլգարները գրաւեցին Կրինէնի կիրճը: Բունարհիսարն անձնատուր եղաւ: Բաբա-Էսկիի մօտերը նորից բռնվել է մի գնացք 10 վագօններով:

Բուրգասի մօտ թիւրքաց ռազմանաւեր չը կան:

Հայ գաղութը Սօֆիայից հեռագրեց Ֆէրդինանդ թագաւորին. «Ամբողջ հայ ազգը իր հայեացքը ուղղել է թագաւորի և նրա քաջարի զօրքի մեծահոգութեանը և նրանից աջակցութիւն է սպասում»:

Եկաւ ֆրանսիական սանիտարական խումբը: Տեղիս կաթոլիկների դպրոցները դարձնում են հիւանդանոցներ:

Զօրքի գլխաւոր բանակը վճռեց այլ ևս նոր զինուորական թղթակիցներ չընդունել:

Կ. Պօլիս.—Եկան 150 վիրաւորներ, որոնց թւում Աբդիւլ-Ռահիմ պրինցը:

Պաշտօնապէս հաղորդվում է, որ թիւրքաց զօրքերը ջարդել են յոյներին Սէրվիայի մօտ: Սպասվում են թիւրքական փայլուն յաղթութիւններ Ադրիանուպօլսի մօտերը: Առանց պատճառի փախած պաշտօնեաները արձակվելու են իրանց պաշտօններից:

Օսմանեան գործակալութիւնը հաղորդում է, որ օսմանեան զօրքը ամրացել է, վերակազմվել և հաւատով սպասում է մօտակայ մեծ ճակատամարտին:

Գահաժառանգ պրինց Իզզէդդինը մեկնում է պատերազմի դաշտը, սուլթանը՝ գլխաւոր բանակատեղին:

Երկրագործութեան և առևտրի մինիստրի պորտֆէյլն առաջարկվեց սենատոր Րէշիդ-Աքիֆ-փաշային:

Եկան դարձեալ 250 վիրաւոր.

Գեներալներ Ազիզը և Մահմուդ-Մուխտարը յետ են կանչված և յանձնվում են պատերազմական դատարանին, որ ցոյց է տալիս, թէ թիւրքերից ժխտվող պարտութիւնները աներկբայ են: Պարտութիւնը այն աստիճան մեծ է, որ հոկտ. 12-ին և 13-ին մինիստրների խորհուրդը բարձրաստիճան պալատականների և հոգևորականների հետ քննեց մեծ պետութիւնների միջամտութեան հնարաւորութիւնը:

«Մ. և Ա.» կլուբը որոշեց պահանջել շարունակել պատերազմը և դիկտատոր նշանակել Մահմուդ-Շևքէթին:

Տրիպօլիսի զօրքերը շտապով բերվում են Ալէքսանդրէտ: Սիրիայի ռեդիֆները ժողովվում են Հալէպում: Անատոլիայի ռեդիֆները շարունակ գնում են մայրաքաղաքով:

Շարունակ ժողովվում են ձիեր, քաղաքում և շրջակայքում այլևս կառքեր չեն երթևեկում: Ադրիանուպօլսում զօրքերը քաղցած էին մնացել: Զգացվում է վագօնների մեծ պակասութիւն:

Վերջին տեղեկութիւնների համաձայն՝ Նազըմ-փաշան դադարել է նահանջել: Զօրքերի մէջ կարգուկանօնը վերականգնելու ժամանակ գնդակահարվել են 100 զինւոր, գլխաւորապէս քրիստոնեաներ:

Մայրաքաղաքը յուզված է այն լուրերից երբ արաբական Սէնուսի ցեղի գլխաւոր շէյխը իրան խալիֆ է հրաչակվել:

Աթէնք.—Թագաւորը Կօժանում ընդունվեց խանդավառութեամբ:

Կ. Պօլիս.—Աբդիւլ փաշան պէտք է հեռացվի արևելեան բանակի հրամանատարութիւնից:

Քաղաքապահ գնդի պետը յայտարարում է, թէ պաշարողական դրութեան պատճառով վաղվանից սկսած արգելվում է փողոց դուրս գալ երեկոյեան 10 ժամից յետոյ:

(Լրագիրներից)

Սօֆիայից հեռագրում են, որ բանակցութիւնները բօլգարների և թիւրքերի միջև Ադրիանուպօլսի անձնատուր լինելու մասին [illegible] մօտալուտ է:

Բէլգրադից հեռագրում են, որ Միտրովիցան առնվել է: Պօդգօրիցայից հաղորդում են, որ Սկիւտարի գարնիզոնը բարձրացրեց սպիտակ դրօշակ:

Աթէնքից հեռագրում են, որ յունական զօրքը գրաւեց Կօժանին: Նաւատորմը գրաւել է Սալօնիկը: Կռիւը Եպիրոսում վերջացաւ թիւրքերի պարտութեամբ:

Կ. Պօլսից հեռագրում են, թէ Մահմուդ-Շէվքէթ փաշան զօրքերով 8 նաւերի վրա՝ մտաւ Սև-ծովը:

Վիէննայից հեռագրում են, որ թիւրքերը յանձնեցին Սկիւտարը չերնօգորցիների և սերբերի միացեալ ոյժերին: Մուխթար փաշայի բանակը, որ փախել է Քըրկ-Քիլիսէից, շրջապատված է բօլգարներից Վիզէի մօտ և գտնվում է անելանելի դրութեան մէջ: Ըստ երևոյթին, անձնատուր է լինելու: Քըրկ-Քիլիսէում գերի բռնված թիւրքերի մէջ գտնվում են ծովային մինիստր Մուխթար փաշան և պրինց Աբդիւլ-Խալիլը:

ՀԱՄԱԿՐՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԿՌՒՈՂՆԵՐԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
16 հոկտեմբերի

Վիէննա.—Կիսապաշտօնական «Վինէր-Ալգ. Ցայտունգը» հրատարակել է հետևեալ հեռագիրը իբր թէ Բերլինից ստացված. «Բերլինի տեղեակ շրջանները կօնգրէս կամ կօնֆերէնցիա գումարելու միտքը բալկանեան հարցի կանօնաւորման համար գտնում են ոչ իր ժամանակին: Գերմանիան հազիւ թէ համաձայնէ, եթէ այդպիսի առաջարկութիւն լինի»:

Պատգամաւորների պալատում մինիստր-նախագահ Շտիւրգկը Բալկանների մասին սօցիալ-դեմօկրատների ուղղած հարցին պատասխանեց, որ Աւստրո-Ունգարիան միւս մեծ պետութիւնների հետ ձգտում է շուտով վախճան դնել ներկայ պատերազմին: Աւստրո-ունգարական կառավարութիւնը ի հարկէ ոչ մի ագրեսիվ նպատակի հետամուտ չէ, բայց միւս կողմից Աւստրո-Ունգարիան, ինչպէս և ամեն մի եւրոպական մեծ պետութիւն, պէտք է հոգայ իր օրինական շահերի պաշտպանութեան մասին: Երկրի ներսի զօրաժողովի մասին տարածված լուրերը մինիստր-նախագահը կտրականապէս հերքեց:

Ձեր սոցիալ-դեմոկրատները, կաթօլիկները և սերբ-խորվաթները կարում կերպով խօսեցին Աւստրո-Ունգարիայի յիշողութեան մասին, ընդգծելով որ Աւստրիան պէտք է բարեկամ լինի բալկանեան ժողովուրդներին.

Մոսկվա.—Քաղաքը չորս հիւանդանոց է ուղարկում քրիստոնեայ պետութիւններին համար: Մեկնեցին Բալկան կովկասեան կամաւոր խմբի մասնակցողները.

Պրագա.—Չեխական հասարակութիւնների գործունէութիւնը բալկանեան պալատններին օգնելու նկատմամբ ընդունեց համաժողովրդական բնաւորութիւն:

—

Ստօկհօլմ.—Շվէդական Կարմիր Խաչը Թիւրքիա ուղարկեց բժիշկների խումբ:

—

Աթէնք.—Մեծ Բրիտանիայի այրի թագուհին հեռագրով շնորհաւորեց Գէորգ թագաւորին՝ հելլենական զէնքի յաղթութիւնների համար: Զինւորական ծառայութեան եկան 300 կրետացի: Արտասահմանում ապրող յոյների նուիրատւութիւնները ազգային գործի օգտին հասան արդէն մի քանի միլիոնի:

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

16 նոյեմբերի

Պետերբուրգ.—Պաշտօնական: Բարձրագոյն հրովարտակ, որով յանուն ֆինանսների մինիստր, Պետական Խորհրդի անդամ, ստատս-սեկրետար, սենատոր, իսկական գաղտնի խորհրդական Կոկովցևին «Վլադիմիր Նիկոլաևիչ: 1862 թ. նոյեմ. 16-ին Իմ ամենաողորմած պապ՝ Ալեքսանդր II կայսրը հաստատելով քաղաքային խնայողական գանձարանների կանոնադրութիւնը՝ հիմք դրեց պետական խնայողական գանձարանների կազմակերպութեան, որոնք այսօր իրանց ցանցերով ծածկել են ամբողջ Ռուսաստանը: Այս հիմնարկութիւնները, ֆինանսների մինիստրի գլխաւոր ղեկավարութեան ներքոյ, անցեալ կէս դարում թանգագին ծառայութիւն մատուցին հայրենիքին, զարթեցնելով ժողովրդի մէջ խնայողութեան ոգի, որով կարողութիւնը աւելանում է, կարիքի առաջն է առնվում, տնտեսականութիւնը և կարգը ամրանում են: Նրանց արդիւնաւոր գործունէութեան ակնյայտնի արտայայտութիւն կարող է համարվել նրանց մէջ դրված դրամագլուխների աւելանալը, որոնց գումարը արդէն անցել է մի միլիարդ ութ հարիւր միլիոնից: Ժողովրդի խնայողութեան յուսալի և արդիւնաւոր ապահովութիւնը, որ միշտ ֆինանսների մինիստրութեան յատուկ հոգացողութեան առարկան է եղել, պարարտ հող գտնելով ազգաբնակութեան աշխատասիրութեան և խոհեմութեան մէջ՝ իր աջողութեամբ պարտական է նաև այն ջանասիրութեան, որ ընդարձակ շրջանի անձեր ցոյց տուին խնայողական գործողութիւններ[illegible] թիւնների և մասնաւոր ձեռնարկութիւնների մէջ և նրանց ուղղութիւն տուին: Խնայողական գործի քննամեայ կազմակերպութեան օրը, գոյութիւն ունեցող հիմունքներով, ուրախ զգացմունքով դիտելով նրա հետևանքները՝ Ես իրաւացի եմ գտնում յայտարարել Իմ գոհունակութիւնը բոլոր նրանց, որոնք ազնւութեամբ աշխատել են պետական խնայողական գանձարաններում և ղեկավարել են նրանց: Մնում եմ դէպի Ձեզ միշտ բարեհաճ»:

Բնագրի վրա Նորին Կայսերական Մեծութեան խսկական ձեռքով ստորագրված է՝

«ՆԻԿՈԼԱՅ»

Սպալայում, 16 նոյեմ. 1912 թ.

—

Պետերբուրգ.—Պաշտօնական: Բիւլլետէն նոյեմ. 16-ից, երեկ. ժամը 7-ից. «Ն. Կ. Բ. Գահաժառանգ Արքայորդուն այսօր տեղափոխեցին ուրիշ սենեակ, ուր անցրեց ամբողջ օրը: Լաւ տրամադրութեան մէջ էր, խաղաց: Տաքութիւնը ցերեկով 37,3, երեկ. 37,5, զարկերակը 120»:

—

Թէհրան.—Համադանում բախտիարները կալանաւորել են Եփրեմի նախկին գործակից Սէյիդ-Քեազըմին:

Լուր տարածվեց, թէ Սարդար-Ասադի հրաւէրով Թէհրան է գալու Եւրոպայից պրեմիէր-մինիստր Ասադ-Դօվլէն:

Հակաժանտախտային մասնաժողովը որոշեց յատկացնել 100,000 րուբլի, հրաւիրել եւրոպական բժշկի, ուղարկել երկու գունդ Տուրբէտ-Իլէյ-Հիջման՝ կարգուկանոնը պահպանելու համար:

—

Վիեննա.— Լեհական դելեգացիայի անդամների պատգամաւորութիւնը այցելեց արտաքին գործերի մինիստրին, որպէսզի տեղեկացնէ ընդունված որոշումների մասին: Ինչպէս հաղորդում է «Ցէյտը», Բերխտօլդը խոստացաւ ինչ որ կարելի է անել՝ պատգամաւորութեան յայտնած ցանկութիւնները իրագործելու համար: Տեղի ունեցան աղմկալի հակա-չեխական ցոյցեր, որ կազմակերպեցին գերմանացիները՝ չեխական դպրոցների փակման հարցի առիթով: Մի քանի մարդիկ կալանաւորված են:

—

Պարիզ.—Պուանկարէն և Տիտտոնին ստորագրեցին մի դեկլարացիա, որ իրաւունք է տալիս Ֆրանսիային Մարոկկոյում և Իտալիային Լիբիայում անարգել գործադրել այն միջոցները, որ նրանք կը գտնեն նպատակայարմար:

—

Բուխարէստ.—Կազմվեց նոր կաբինետ պահպանողականներից և պահպանողական-դեմոկրատներից Մայորէսկի նախագահութեամբ, որ ընդունեց արտաքին գործերի մինիստրի պորտֆէյլը:

Նոր մինիստրութեան դեկլարացիան մատնանշում է Ռումինիայի բացառիկ ֆինանսական նպաստաւոր կացութեան վրա: Ռումինիան իր զօրքերի շնորհիւ լաւագոյն յարաբերութիւններ է պահպանում բոլոր պետութիւնների հետ:

ՎՈՍՓՈՐԻ ԱՓԵՐԷՆ

Կ. Պոլիս, 10 նոյեմբեր

Պատերազմի վիճակին մէջ գտնուող այս երկրին մէջ հիմա կատարեալ տարտամութիւն կամ անորոշութիւն կայ: Հոս կարելի չէ ստոյգ և վաւերական բան մը գիտնալ պատերազմին դաշտէն:

Թիւրք մամուլին մէջ հրատարակուած բոլոր լուրերն իրար կը հակասեն և կեղծ կերպով մը՝ յաղթանակներու խօսքերով ժողովուրդը խանդավառելու կը միտին:

Եւրոպական աղբիւրէ առնուած լուրեր ցոյց կուտան, թէ Թիւրք բանակը պարտութեան կը մատնուի բոլոր սահմանագլուխին երկայնքը, մինչ Թիւրք թերթերը կը նկարագրեն այնպիսի յաղթութիւններ, որոնց մէջ բուլղարները կը կորսնցնեն 30,000 զինուոր… առանց Թիւրք մէկ զինուոր կարենալ սպաննելու:

Ասիկա կատակերգութիւն մըն է, որ եղերերգութեան մը տեղ կը ներկայացնէ Թիւրք մամուլը: Հայ մամուլը դժբաղդաբար արձագանգ կըլլայ այս սուտերուն, նոյնութեամբ ցանոնք [illegible] իր ընթերցողներուն:

Այս անստուգութեան քով կայ նաև կեանքի ապահովութեան անստուգութիւնը, որ ոչ նուազ կը ճնշէ մեր մտքերուն վրայ: Թիւրքերը շատ անգամ գաղտնի և երբեմն հրապարակաւ միշտ կորոճան քրիստոնեաները բնաջինջ ընելու գաղափարին վրայ:

Շատ հայեր կը պատմեն, թէ արտաքին դիմագիծով Թիւրք կարծուելով, շոգենաւերու, երկաթուղիներու և այլ բազմութեան խռնուած վայրերու մէջ հանդիպած են Թիւրքերու, որոնք իրենց հետ խօսակցութեան բռնուած են և քրիստոնեաները ջարդելու գաղափարին ջատագովութիւնը ըրած են, յայտնելով թէ անձկագին կը սպասեն այդ օրերուն:

Երբ մայրաքաղաքին մէջ այսպէս յայտնի գրգռուած են, գաւառներու մէջ երևակայել դիւրին է, թէ որքան աւելի ակռայ ցոյց կուտան հանդէպ քրիստոնէից:

Այս պայմաններուն մէջ կը սպասենք, թէ ամեն հայ որքան ինքնապաշտպանութեան միջոցներու, նոյնքան ալ խոհեմութեամբ շարժելու պէտքին վրայ անդրադառնալու է և գրգռիչ դիրք բռնելու չէ:

Սակայն երբեմն համամիտ չենք հայ լրագրաց ոմանց ընթացքին, որոնք փոխանակ զգուշաւորութեան՝ վատասրտութեան օրինակ կը հանդիսանան Թիւրքէն աւելի Թիւրք ձևանալով: Երբ Կաթողիկոսին դիմումին վրայ չեն խօսիր, կը հասկնամ, թէ ասիկա խոհեմութիւն մըն է. սակայն երբ զայն պախարակելու կելլեն, Թիւրքերուն հայոց ուղղամտութիւնը հաւատացնելու և զանոնք վրիպեցնելու համար, այն ատեն անհանդուրժելի կը դառնան:

Հազար անգամ աւելի լաւ է լռել, անգիտանալ այդ կարգի խրողութիւնները, քան թէ անոնց ումը նուազեցնել Թիւրքին հաճելի ըլլալու համար:

Գոնէ պէտք է լռել գիտնալ: Շատ անժողովրդական բան է այսքան Թիւրքասիրութիւն ցոյց տալ:

Կնամարդի քաղաքականութեան մը արտայայտութիւնը միայն կրնայ ըլլալ ասկէ յետոյ հայոց կողմէն գոհունակութիւն յայտնել Թիւրք կառավարութեան՝ անցեալ եղեռններուն համար և հաւատք՝ Թիւրքիոյ ապագային համար: Ասիկա մեծ միամտութիւն պիտի ըլլար:

Հայերը դժգոհ են և պէտք չէ ծածկեն իրենց դժգոհութիւնը:

Թիւրքամոլ ձևանալով չէ, որ Թիւրք կառավարութիւնը հայերուն պիտի խնայէ: Սակայն մեր Թիւրքամոլութիւնը կրնայ շահագործել և ապագային մեր դիմումներուն դէմ ճակատեցնել և մեր դատը փչացնել:

Մեր կացութեան անորոշութիւնը, մեր կեանքին վտանգի տակ ըլլալը մեզի ուրացման ճամբուն մէջ պէտք չէ դնէ: Ընդհակառակը մենք արիութիւնը ունենալու ենք ըսելու, թէ գոհ չենք Թիւրք վարչութենէն, ուրիշ բան՝ թէ մենք անջատողականութեան ալ յարած չենք և կը փափաքինք սակայն ունենալ կեանքի, ինչքի և պատուի ապահովութիւն:

Եւ որովհետև Թիւրքիա երբեք ատիկա չի կրնար ապահովել մեզի, հետևաբար մենք ալ երբեք չպիտի դադրինք բողոքող ըլլալէ:

Երկերեսութիւնը ապահովաբար բան մը չի շահեցներ մեզի:

Անիկա Թիւրք կառավարութեան բաժին է և նորէն թող անոր մնայ… իբր իր պատիւը:

Այսօր՝ պատերազմի այս տագնապին մէջ իսկ Թիւրք կառավարութիւնը իր երկերես քաղաքականութենէն չէ հրաժարած:

Ահա օրինակը:

29-էն 45 տարեկան ոչ-իսլամներ, որոնք ունէ զինուորական մարզանք չեն կատարած, զէնքի տակ չկոչելու համար բոլոր պատրիարքարանները համախումբ դիմում կատարեցին, ինչպէս ասկէ առաջ գրած եմ:

Անցեալ շաբթու երկրին բոլոր քրիստոնեայ ազգերն յուսալքուեցան, երբ լսուեցաւ, թէ մինիստրներու խորհուրդը նկատի առնելով պատրիարքարաններու խնդրանքը՝ որոշած է 29-էն 45 տարեկան ոչ-իսլամները զէնքի տակ չկոչել:

Այս որոշումը, որ տնտեսական ալ մեծ նշանակութիւն մը ունէր, նոյնիսկ օտար սեղանաւորական շրջանակներու մէջ սիրով ընդունուեցաւ, վասնզի Թիւրքիոյ վաճառականութիւնը, որ կը գտնուի քրիստոնեաներու և հրէաներու ձեռքը—և մասնաւորապէս 29-էն 45 տարեկաններու—այս որոշումով կը փրկուէր և գործանութեանց դադարման առաջքը կառնուէր:

Մինիստրներու խորհուրդին այս որոշումը նոյն իսկ պաշտօնապէս լրագիրներու մէջ ծանուցուեցաւ, և ամեն մարդ ապահովուեցաւ, թէ յետաձգուած է անոր գործադրութիւնը:

Սակայն հակառակ այս պաշտօնական յայտարարութեանց՝ գաւառներէն լուրեր կուգան, թէ 29-էն 45 տարեկանին մէջ գտնուող բոլոր քրիստոնեաները բռնի կը զինուորագրուին, և Կ. Պոլսոյ մէջ պահեստի գունդերու կազմութեան համար ձեռնարկուած արձանագրութիւնները կը շարունակուին, և մարդահամարի պաշտօնեայք հրաւէր կը ստանան արձանագրութիւնները ներկայացնելու:

Ասկէ բացորոշ կը հասկցուէր, թէ զինուորական իշխանութիւնը չէր գործադրեր մինիստրութեան որոշումը:

Ցուցումը մեծ եղաւ կրկին, և Արշարունի պատրիարքին կողմէ իր փոխանորդը ներկայացաւ պատերազմական պաշտօնատուն և բացատրութիւն պահանջեց տեսնուած այս հակասութեան համար:

Մինիստրը հոն չըլլալով անոր խորհրդականին ներկայացած է, և տրուած բացատրութիւններն երբեք ապահովիչ ըլլալու հանգամանք չունին, վասն զի կը տեսնուի, թէ պատերազմական մինիստրութիւնը կը պնդէ իր տեսակէտին վրայ և արձանագրութիւնները կը շարունակէ ի հարկին զէնքի տակ կոչելու համար:

Իսկ երբ փոխանորդը յիշեցուցած է մինիստրներու խորհուրդին որոշումը, Նազըմ փաշային խորհրդականը անմիջապէս յարած է թէ «առ այժմ» յետաձգուած է:

Ուրեմն 29-էն 45 տարեկաններու զինուորագրութեան խնդիրը չէ վերջ գտած, և շատ հաւանական է, որ յանկարծ զօրակոչի մը հրաւէրով արթննանք առաւօտ մը:

Ասոր գլխաւոր ապացոյցը սա է, թէ բոլոր երկրէն արտասահման մեկնողներու զինուորական վիճակը կը քննուի, և եթէ անոնք զինուոր ըլլալու հաւանականութիւն ունին, չեն արտօնուիր երկրէն մեկնելու:

Ասիկա կը նշանակէ, թէ կառավարութիւնը ընչաքաղցութենէ թելադրուած կը կատարէ այս զօրակոչը, իր բիւջէին բացերը գոցելու փորձ մը կատարելով:

Ահա իրական Թիւրք կառավարութիւնը, որ իր ճգնաժամին մէջ իսկ պաշտօնապէս սուտ խօսելէ չի քաշուիր:

Շաւայլ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Թաւրիզ, 11 նոյեմբերի

Հ. Մելիք-Թանգեանը Վենին ուղարկած զեկուցագրի հետևանքին էր սպասում, երբ նոյեմ. 3-ին ստացվեց Կաթողիկոսի հեռագիրը, որ հրամայում էր ոչ մի գործի ձեռք չը տալ: ամենայն ինչ յանձնել փոխանորդ Կարապետ ք. Մանուկեանին ու գալ Էջմիածին: Հայր սուրբը ամսիս 5-ին ուղևորվեց Մայր Աթոռ՝ ըստ հրամանի Հայրապետի:

Դեռ ևս յայտնի չէ, թէ ինչու համար գնաց թեմի կազմակերպչական գործով ուղարկված հ. Մելիք-Թանգեանը. ինչ է լինելու հայր սուրբի գործը և Ատրպատականի թեմիւր առաջնորդութիւնը:

Մելիք-Թանգեանը Թաւրիզումն էր, որ փորձեր եղան լրագիրներում հերքում գրել ինքնակոչ թեմ. պատգամաւորների կողմից այն բանի մասին, թէ պատգամաւորական ժողովը կազմալուծված չէ, որով ջանային արդարացնել կատարված ընտրութիւնը. այդ՝ գլուխ չեկաւ, պատգամաւորները չը ստորագրեցին մի այդպիսի հերքմնագրի տակ: Մի առ ժամանակ ևս պահանջեցին փոխանորդ Կարապետ քահանայից, որ նա հերքէ. փոխանորդը, սակայն, արդարացի առարկութեամբ մերժեց կատարել այդ, ի նկատի առնելով այն հանգամանքը, որ նախորդ թեմակալ Կարապետ սրբազանը կազմալուծված էր համարել ժողովն ու խորհուրդը և տեղեկագրել հոգևոր բարձր իշխանութեան. մինևոյն ուղղութեան էր հետևել նաև հ. փոխանորդը իր յետագայ գործառնութիւնների ընթացքում:

Ցայտնի ֆիրմայի պատգամաւորներից ոմանք մի այլ փորձ էլ ձեռնարկեցին. դա այն էր, որ ուզեցին պատգամաւորների ստորագրութեամբ մի գրութիւն ուղղեն Վենին, խնդրելով որ հաստատէ Մելիք-Թանգեանի ընտրութիւնն ու վերադարձնէ նրան Թաւրիզ: Եթէ ստորագրողները մեծամասնութիւն չը գոյացնէին, որոշվել էր, որ հանրագրութիւնը գիւղերի կողմից ստորագրվէր: Այսպէս թէ այնպէս մտադրութիւնը մնաց անկատար, որովհետև շատերը անհամաձայն գտնվեցին կազմելու նման հանրագրութիւն՝ շօշափելով հայ հասարակութեան բացասական տրամադրութիւնը:

Հարկաւ հ. Մելիք-Թանգեանը և հոգևոր բարձր իշխանութիւնը առանձին ուշադրութիւն կընծայեն կենդանի իրողութեան և գոհ չեն դառնայ մի քանի թայֆայականների շահասիրական խաղերին, որոնք չեն և չեն կարող լինել 40,000 հայերի հաւատարիմ ներկայացուցիչները:

Հայկազունի

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱՅԻ ՀԱՅ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Այն անձերից, որոնց հասարակական կարծիքը առաջարկում էր իբրև յարմար կանդիդատներ, ընտրվել են միայն մի քանիսը. իսկ մի քանիսը—այն է Ալ. Քալանթար, Կ. Խատիսեան, Ալ. Խատիսեան, Ս. Ցարութիւնեան—չեն ընտրվել կամ քուէարկվել պատուիրակ զանազան պատճառներով: Հետևաբար, կանդիդատների թիւը այժմ շատ սահմանափակ է, հազիւ 5—6 հոգի, այն է՝ Հ. Առաքելեան, Մ. Պապաջանեան, Ց. Տիգրանեան, Ց. Մելիք-Ազամալեան, Ց. Սաղաթէլեան, Միք. Աթաբէգեան և Պօղ. Դօլուխանեան: Ուստի և այդ ցուցակից պէտք է ընտրել Պետական Դումայի հայ պատգամաւորին:

Ի նկատի ունենալով այդ հանգամանքը, մենք թոյլ ենք տալիս մեզ մի քանի խօսք ուղղել ամսիս 20-ին Գանձակում գումարվելիք այն պատուիրակներին, որոնք պէտք է ընտրեն մի հայ պատգամաւոր Պետական Դումայի համար:

Մենք միանգամայն համաձայն ենք այն կարծիքի հետ, որ յայտնեց «Մշակը», թէ Անդրկովկասի հայ ժողովրդի ներկայացուցիչը Պետական Դումայում պէտք է լինի անպայման ընդհանուր պրօգրէսիստ ուղղութեան անձն, միևնոյն ժամանակ հմուտ հայ ժողովրդի անցեալին, պատմութեանը և նրա ներկայ քաղաքական-տնտեսական, բարոյական ու մտաւոր վիճակին: Նա պէտք է լինի ժողովրդասէր և իր հերթին սիրված հայ ժողովրդից: Մի խօսքով, նա ըստ ուղղութեան պէտք է լինի անպայման պրօգրէսիստ, միևնոյն ժամանակ փորձված, հմուտ և յարգված ու հեղինակաւոր անձն: Ջը մոռանանք նաև մի կարևոր հանգամանք: Վերջին դէպքերը առաջ են բերել հայկական հարցի վերարծարծումը. Թիւրքբալկանեան պատերազմը կարող է շատ մօտ ապագայում արմատական փոփոխութեան ենթարկել Մերձաւոր-Արևելքի վիճակը, նրա հետ և Թիւրքիայի հայութեան վիճակը. կարող է շատ մօտ ապագայում գումարվել մի երկրորդ Բերլինի կօնգրէս, որ իր ձեռքը կառնէ և հայոց հարցի վերջնական լուծումը: Հետևաբար, այդպիսի հանգամանքներում, ռուսաց Պետական Դումայի հայ պատգամաւորը անգին դեր կարող է խաղալ, մշակելով յարաբերութիւններ եւրոպական նշանաւոր պարլամենտական գործիչների հետ, հայթայթելով նրանց անհրաժեշտ նիւթեր և տեղեկութիւններ հայոց հարցի մասին, իսկ դրա համար հարկաւոր է, որ հայ պատգամաւորը ծանօթ լինի եւրոպական լեզուներին, ծանօթ հայկական և աւելեան հարցերի գրականութեանը:

Արդ, կանդիդատների վերոյիշեալ սահմանափակ ցուցակի մէջ կան անձինք, համապատասխան այն պահանջներին և օժտված այն յատկութիւններով, որ մենք առաջ բերինք: Իրանք այդ կանդիդատները, քուէարկվելուց առաջ, պէտք է հարցնեն իրանց խղճմտանքից՝ կարող են կատարել այդպիսի ծանր և պատասխանատու պաշտօն: Աւելի լաւ է մենք չունենանք ներկայացուցիչ Պետական Դումայի մէջ, քան ունենանք մի այնպիսին, որ կանգնած չը լինի իր կոչման բարձրութեան վրա:

Ճիշդ է, դժուար է ասել, թէ մեր պահանջած յատկութիւններով օժտված լինի ամբողջովին վերոյիշեալ կանդիդատներից որևէ մէկը: Սակայն համեմատական գնահատութեան դնելով, պէտք է ասենք, որ այդ կանդիդատների ցուցակի մէջ կան այնպիսիները, որոնք առաւել կամ նուազ չափով կարող են գոհացում տալ մեր պահանջներին: Խօսենք այժմ դրանց մասին:

Եթէ այդ ցուցակի վրա աւելացնենք և պ. Տ. Բէգզադեանին ու Գ. Կարա-Մուրզային, որոնք գուցէ դեռ ընտրվեն պատուիրակներ Բագուից, պէտք է ասենք, որ ցուցակից պէտք է հանել պ. պ. Ց. Սաղաթէլեանին և Տ. Բէգզադեանին շատ յայտնի պատճառով: Եթէ նոյն իսկ մի կողմ թողնենք, որ այդ անձինք օժտված չեն վերոյիշեալ յատկութիւններով, կայ մի մեծ և կարևոր պատճառ, որ հրամայողաբար պէտք է ստիպէ հայ պատուիրակներին՝ չընտրել նրանց, այն է՝ որ այդ անձինք նեղ կուսակցական մարդիկ են, հետևաբար նրանք իրանց կուսակցական շահերը միշտ գերադաս պէտք է համարեն հայ ազգի ընդհանուր, ժողովրդական շահերից: Այդպէս գործել են նրանք մինչև այժմ, և ոչ մի պատճառ չը կայ կարծելու, որ այսուհետև նրանք կը շեղեն այդ ուղղութիւնից: Հետևաբար, մենք միանգամայն անյարմար և անպատեհ ենք համարում դրանց ընտրութիւնը:

Ուրեմն մնում է ընտրութիւնը կատարել մնացած 4 կանդիդատների միջից, որոնք են. 1) Համբարձում Առաքելեան, 2) Միքայէլ Պապաջանեան, 3) Յովսէփ Տիգրանեան, 4) Յովհաննէս Մելիք-Ազամալեան, 5) Միք. Աթաբէգեան և 6) Պ. Դօլուխանեան: Առաջին չորսը յայտնի են հայ հասարակութեանը իրանց գործունէութեամբ, առաջին երկուսը իբրև լրագրագիրներ և վերջին երկուսը իբրև իրաւաբաններ՝ Երևանում, Ալէքսանդրապօլում և Թիֆլիսում: Սակայն մեզ յայտնի չէ, թէ Ց. Մելիք-Ազամալեանը ունի՞ ցանկութիւն քուէարկվելու և նրա անունը չէ յիշվել մինչև այժմ կանդիդատների շարքի մէջ, թէև նա, անկասկած, ունի որոշ արժանիքներ, իբրև փորձված անձն: Մեզ թւում է, որ վերջ ի վերջոյ ընտրող պատուիրակները պէտք է կանգ առնեն այդ վեց կանդիդատների վրա, որոնք առաւել կամ նուազ չափով օժտված են հայ պատգամաւորի համար պահանջված յատկութիւններով: Սակայն, անկասկած, այդ վեցի մէջ ամենից ձեռնհասը և յարմարագոյնը Հ. Առաքելեանն է, որ իբրև երկարամեայ ազգային գործիչ, իբրև գրող և հրապարակախօս քաջ ծանօթ է ոչ միայն Ռուսաստանի, այլ և Թիւրքիայի, Պարսկաստանի հայ ժողովրդի կեանքին, կարիքներին ու պահանջներին, որ իր լեզուագիտութեամբ, իր աշխատութիւններով յայտնի է և եւրոպական գործիչների որոշ շրջաններին, գլխաւորապէս նրանց, որոնք հետաքրքրվում են հայ ազգի կեանքով և որ իր ուղղութեամբ նացիօնալ-պրօգրէսիստ է (ինչպէս յայտնեց և «Քճպ» թերթը), հետևաբար պատկանում է այն ուղղութեան, որ ներկայումս հայ ժողովրդի համար ամենաօգտակարն և յարմարն է:

Վերջապէս Հ. Առաքելեան աւելի լայն և մեծ ժողովրդականութիւն ու ծանօթութիւն ունի հայ ազգի մէջ, քան մնացեալ բոլոր կանդիդատները:

Ուստի, մեր կարծիքով, ներկայ պարագաներում ամենայարմար ընտրելին կը լինի Հ. Առաքելեանը, իսկ նրա հրաժարման դէպքում, պէտք է ընտրել կամ Յովհ. Մելիք-Ազամալեանին, կամ Մ. Պապաջանեանին և կամ Ց. Տիգրանեանին:

Այժմ մնում է, որ ընտրող պատուիրակները, կշռելով բոլոր հանգամանքները, պայմանները, անսալով իրանց խղճի թելադրութեան և ի նկատի ունենալով հայ ժողովրդի ընդհանուր շահերը՝ կենտրօնացնեն իրանց քուէները այդ չորս կանդիդատներից մէկի վրա:

Գ. Խ.

Երևան

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄԵԾ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆԸ

II

Էջմիածին, 15 նոյեմբերի

Երէկ, կիրակի, նոյեմբերի 14-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, տաճարի զանգակների մեղեդիական ղօղանջիւնները յայտնեցին, որ սկսվում է Վեհափառի հանդիսաւոր երթը վեհարանից տաճար:

Տաճարը լցված էր խուռն բազմութեամբ. գեղեցիկ նշանակը վրաւել էր շրջականներից շատերին, որոնք եկել էին մասնակցելու ի յիշատակ ս. Սահակի, Մեսրոպի և Թարգմանիչների կատարվելիք հոգեհանգստին:

Պատարագիչն էր Սահակ արքեպիսկոպոս Այվատեան. երգում էր ճեմարանի երգեցիկ խումբը:

Հանդիսաւոր էր և տպաւորիչ, երբ հայոց եկեղեցու պետը, շրջապատված ծերունի արքեպիսկոպոսներով, եպիսկոպոսներով և վարդապետներով, կատարեց հոգեհանգիստ հայ նշանաւոր ազգային-եկեղեցական գործիչների յիշատակին: 1500 և 400 տարիներից յետոյ Էջմիածնի տաճարում ամբողջ հայ ժողովուրդը, ի դէմս իր Հայրապետի և ներկայացուցիչների, իր երախտական անկեղծ զգացումներն էր արտայայտում հանդիսաւոր կերպով ազգային վերածնութեան նշանաւոր գործիչներին:

Նոյն օրը, երեկոյեան ժամը 7-ին, ճեմարանի մեծ դահլիճում կայացաւ, ի պատիւ մեծ յոբելեանի, հանդիսաւոր երեկոյթ, որին նախագահում էր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գէորգ V-ը, շրջապատված իր արքեպիսկոպոսներով, եպիսկոպոսներով, վարդապետներով, դրսից եկած պատգամաւորներով, ճեմարանի ուսուցչական, աշակերտական խմբերով և Վաղարշապատի հա-

տարակութեան խուռն բազմութեամբ, որքան մեծ և ութանկիւն դահլիճը կարող էր տանել։

Երեկոյթը բացեց Կաթողիկոսը «Հայր մերով», որին հետեւեց երգեցիկ խմբի «Ընտանեալ Մովսէսի» շարականը։

Ապա ճեմարանի տեսուչ Բագրատ վարդապետը մի գեղեցիկ ատենաբանութիւն արեց, պարզելով տօնի նշանակութիւնը և վերջում ևս յայտարարեց, Թոյլտուութեամբ Կաթողիկոսի, որ դպրոցական ֆոնդի հիմքը դնում է ինքը Մայր Աթոռը՝ նուիրելով 15,000 ռուբլի։ Հայր տեռչի ատենախօսութիւնը խոր աղդեցութիւն գործեց։ Ատենախօսութիւնների մէջ ընդ մէջ ճեմարանի երգեցիկ խումբը և աշակերտները երգում էին ազգային և ժողովրդական երգեր ու արտասանում էին ոտանաւորներ։ Ճեմարանի ուսուցիչ՝ Ս. Կանայեան կարդաց մի ակադէմիական ռեֆերատ այն մասին, թէ «որտեղ է ս. Մեսրոպի քարոզած Մարաց աշխարհը»։ Յոբելեանական յանձնաժողովի անդամ Գ. Ալթունեան կարդալով և թւելով ստացված շնորհաւորական հեռագիրները՝ երկար կանգ առաւ, թէ ինչու էջմիածինը որոշեց հիմնել դպրոցական ֆոնդ։ Նա իր ճառի մէջ ցաւ յայտնեց նաև, որ մի որոշ հատուած չէ մասնակցում ազգային մեծ տօնախմբութեան, և այն կարծիքն յայտնեց, թէ այդ հսի վերաբերմունքը լոկ թիւրիմացութեան արդիւնք է, արդիւնք որոշ հայեցակէտի։ Ստ. Մալխասեանց խօսեց «սուրբ Մեսրոպի տեսիլքի» մասին, իսկ Ա. Քալանթար խօսեց՝ «Տառերի գիւտը իբրև վերածնութեան գործօն» թեմայի վրայ։

Հանդէսը թողեց գեղեցիկ և հաճելի տպաւորութիւն ամենքի վրայ։

Հանդէսից յետոյ ճեմարանի մի այլ սրահում տեղի ունեցաւ ընթրիք ի պատիւ պատգամաւորների և առհասարակ տօնի։ Սեղանապետ ընտրվեց Ս. Կանայեան։ Սեղանակից էին մօտ 50 անձինք։ Այստեղ ևս բաժակաճառեր առաջարկվեցին և ատենախօսութիւններ կատարվեցին։ Կարապետ եպիսկոպոս, Բագրատ վարդապետ, Ալ. Քալանթար, Թորոսեան, Սիօն վարդապետ, Եր. Շահազիզ, Ալթունեան՝ առաջարկեցին բաժակներ հայ ժողովրդի կուլտուրական վերածնութեան, ճեմարանի, հայոց դպրոցների և էջմիածնի բարգաւաճման համար։ Ճեմարանի տեսուչ Բագրատ վարդապետ իր պատասխան-ճառի մէջ յայտնեց, որ ճեմարանը իր սրտին ամենամօտիկ մի հաստատութիւն է, որի բարգաւաճման նա նուիրելու է իր բոլոր ուժերը։ Ի վերջոյ ամենքի կողմից իղձ յայտնվեց, որ եկող տարի հոկտեմբերի 12-ին հայ ժողովուրդը կարողանայ համազգայնօրէն կատարել մեծ տօնը, իսկ հայ ինտելիգենցիան աշխատէ ամբողջ տարվայ ընթացքում ժողովրդականացնել մեծ տօնի գաղափարը։

Ժամը 12-ին բոլոր հանդիսականները մեկնեցին գեղեցիկ յիշատակ տանելով տօնախմբութեան հանդէսներից։

Այսպէս սկսվեց և վերջացաւ ազգային մեծ յոբելեանի բացումը և նախատօնակը էջմիածնում և Օշականում։

Երկրորդ օրը եկած պատգամաւորները, ներկայանալով Վեհափառին, մատուցին իրանց հրաժեշտը։ Օրհնելով ամենքին, Վեհափառը պատուիրեց իր հայրապետական օրհնութիւնն և շնորհակալութիւնը յայտնել ամենքին և առանձնապէս Թիֆլիսի հայոց ազգ. կեդր. վարչութեան Ուսումնական Խորհրդին, Միացեալ Ընկերութեանը և Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեանը։

Տօնի առիթով Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ստացել է բազմաթիւ շնորհաւորական հեռագիրներ Ռուսաստանի և արտասահմանեան հայոց զանազան եկեղեցական, կուլտուրական, լուսաւորական, կրթական հաստատութիւններից և զանազան անձերից, միևնոյն ժամանակ հեռագրական զեկուցումներ՝ զանազան քաղաքներում և դպրոցներում կատարված հոգեհանգիստների, մաղթանքների և հանդէսների մասին։

Ա.

Ահա Ա. Քալանթարի Գէորգեան ճեմարանի մէջ կազմած երեկոյթին արտասանած բանախօսութեան ամփոփումը.

«Իմ բանախօսութիւնը նուիրված է գրերի գիւտին, իբրև վերածնութեան գործօնի մեր ազգի կեանքում։

«Հայ գիրը թէ իր երևալու սկզբնական քայլերում և թէ յաջորդ դարերում կատարել է գաղափարական վերածնութեան նըպաստող ազդեցիկ գործօնի խոշոր դեր։

«Հայ այբուբենը ոչ միայն ժողովրդականացրեց Նազովրեցի Մեծ Քարոզչի վեհաշունչ ուսմունքը մեր մէջ, այլ և ճանապարհ բացեց բոլոր այն ուսմունքների համար, որոնց հասել էին փիլիսոփաները Յունաստանում, Ասորիքում, Եգիպտոսում և Հռոմում, մուտք գործելու հայ երկրի մէջ և ծանօթացնելու մեր ուսումնատենչներին աշխարհի լաւագոյն իմաստասէր մտածողութեան հետ։

«Այն ժամանակ, երբ հայ գիրը գտնվեցին, հին աշխարհը ապրում էր եռուն մտաւոր կեանքով։ Ալեքսանդրիայի, Աթէնքի, Հռոմի փիլիսոփաները և գիտնականներն ուսումնասիրում էին պատմութիւնը, աշխարհագրութիւնը, իրաւաբանութիւնը, բարոյագիտութիւնը, քննութեան էին ենթարկում կրօնական և փիլիսոփայական սիստեմները, տալով նորանոր մեկնութիւններ և լուսաբանութիւններ։ Եւ մենք ժամանակակից սուրբ հայրերի գրուածքներում և ճառերում նշմարում ենք հետքերը այն մտաւոր գործունէութեան, որ անցնում էր նրանցից իւրաքանչիւրը իր նախապատրաստական աշակերտական տարիներում։

«Դժբաղդաբար մեր երկիրը անկարող էր հանգիստ սրտով և անդորր կենցաղով ապրել, որովհետև Միջին Ասիայից եկող արշաւանքները հիմնայատակ էին անում ամեն մի կուլտուրական սկզբնաւորութիւն։ Բայց երբ տառապանքների շարանը փոքր ինչ թուլանում էր և մեր երկիրը փոքր ինչ հանգիստ էր վայելում, նորից սկսվում էր գրերի վերածնող, վերանորոգող, վերակազդուրող գործը։

«Այդպէս մենք ունեցանք վերածնութեան շրջաններ Բագրատունեաց հարստութեան ժամանակ, Ռուբինեանց և Խաչակիրների օրերով, տասնեօթներորդ դարի և մեկիթարեանների ժամանակ սկսված խաղաղ գործունէութեան օրերով Վենետիկի և Վիէննայի միաբանութիւնների հաստատման և գործունէութեան շրջաններում, Հնդկաստանի, Պոլսի, Մոսկվայի լուսաւոր շարժման սկզբնաւորութեան և կովկասեան արթնութեան արշալոյսային շարժման օրերում։

«Գրերի դերը վերածնութեան գործում այժմ աւելի քան անցեալում ունի խոշորագոյն պայծառաշող ճանապարհներ իր առաջ։ Նա ունի իր առաջ լուսաւոր մարդկութեան արած հսկայական առաջխաղացութիւնը, իբրև փարոսաճաճանչ մի հրաշափառ օրինակ։ Եւ մենք պէտք է ամբողջ մեր եռանդով և ոգևորութեան աւիւնով քայլենք դէպի վերածնութեան այն վեհագոյն անդաստանը, որ խոստանում է բիւրաւոր բիզուն արգիւնքներ ժողովրդի համար։

«Վերածնութիւն ընդարձակ ծաւալով, վերածնութիւն գաղափարական կատարելագործութեան համար, վերածնութիւն ժողովրդական բարօրութեան և բարգաւաճման համար։

«Գիրը կոչված է այդ վերածնութեան գործը դիւրացնելու և աջողեցնելու։

«Ուխտենք գործելու վերածնութեան ասպարէզում»։

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ ԱՌԻԹՈՎ

(Ուղղված Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին)

Մոսկվա, 13 հոկտեմբեր

Մոսկվայի հայոց եկեղեցական խորհուրդը ուրախութեամբ և յուսով միանում է մաքի յաղթութեան և ազգային քաղաքակրթութեան յաղթանակի համազգային յոբելեանի տօնին և շնորհաւորում է Նորին Վեհափառութիւն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին և բոլոր Նրա հօտը յոբելեանական աշխատանքների սկզբնաւորութիւնը, ցանկանալով լիակատար աջողութիւն Կենտրոնական Յանձնաժողովի օգտակար ձեռնարկութիւններին, որոնք նպատակ ունին ապահովել ազգային դպրոցի և գրականութեան ապագայ զարգացումը։ Խորհուրդս մաղթելով, որ ձեր կոչը արձագանք գտնէ ամենուրեք հայոց մէջ, զգում է, որ ինքը ոչ պակաս պարտական և պատրաստ է աջակցել ձեզ, քան բոլոր միւս եղբայր - հիմնարկութիւնները։

Նախագահող Ստ. Տէր-Սարգսեան

Թիֆլիս, 13 հոկտ.

Կովկասի Հայոց Բարեգ. Ընկերութիւնը հայկական այբուբենի գիւտի 1500-ամեակի և հայկական տպագրութեան 400-ամեակի առիթով անկեղծօրէն իղձ է արտայայտում հայ գրականութեան և կուլտուրայի անդրադարձ բարգաւաճման և ծաղկման համար։

Նախագահ խորհրդի՝ Ս. Ցարութիւնեան

Բագու, 13 հոկտ.

Բագուի Հայոց Կուլտուրական Միութեան նախաձեռնութեամբ կազմված Յոբելեանական Յանձնաժողովը կազմակերպելով այսօր գրական - ձայնական երեկոյթ հայկական գրերի գիւտի 1500-ամեակի և 400-ամեակի առիթով, որդիական ակնածութեան զգացումով հայցում է Ձեր Սրբութեան հայրական օրհնութիւնը և արտայայտում է իղձեր, որ լիակատար աջողութեամբ պսակվէ ձեր բարի ձեռնարկութիւնը հայ ժողովրդի կրօնական - բարոյական դաստիարակութեան ասպարէզի բարգաւաճման համար։

Յոբելեանական Յանձնաժողով

Ալեքսանդրապօլ, 13 հոկտ.

Ազգային մեծ յոբելեանի հանդիսաւոր տօնախմբութեան օրը, Ալեքսանդրապօլի հոգևոր վարչութիւնը և ամբողջ հօտը մատուցանում է Ձեր Սրբութեանը իր սրտագին շնորհաւորութիւնները, աղօթելով Աստուծուն՝ պարգևել Ձեր Սրբութեանը լիակատար աջողութիւն ընթանալ ս. Սահակի և Մեսրոպի ընդգծած շաւղով՝ ի բարգաւաճումն հայ գրականութեան և դպրոցի։

Բագու, 13 հոկտ.

Կովկասի առաջադոյն լուսաւորական-բարեգործական հիմնարկութիւն՝ Բագուի Հայոց Մարդասիրական Ընկերութիւնը խորին հիացման զգացմամբ խոնարհվելով սուրբ հայրեր Սահակ և Մեսրոպ և Թարգմանչաց, ինչպէս և հայ տպագրութեան առաջին աշխատաւորների յիշատակի առաջ, միանում է ընդհանուր ցանկութեան, որ նորից վերածնվի հայ գրականութեան և կուլտուրայի ոսկեդարը։

Նախագահ՝ Միքայէլ Պապաջանեան

Թիֆլիս, 13 հոկտ.

Նորաշէնի հայոց դպրոցի հոգաբարձութիւնը, ուսուցչութիւնը և աշակերտութիւնը հոգեզմայլման խորին զգացումով դէպի եկեղեցու հայրերը, որոնք տուին այբուբեն՝ մայրենի լեզուով խօսելու ս. Գրոց ընթերցումը, և դէպի տպագրութեան վաստակաւորները, արտայայտում են Ձեր Սրբութեան անկեղծ շնորհաւորութիւններ հայերի կուլտուրական վերածնութեան այդ հազուագիւտ հանդէսի համար։

Աւագ-քահանայ Շիօյեան և հոգաբարձու Բիշմիշեան

Սղնախ, 13 հոկտ.

Սղնախի հայ հոգևորականութիւնը, հասարակութիւնը, հոգաբարձութիւնը և ուսուցչական մարմինը յղում են սրտագին շնորհաւորութիւններ հայ գրերի գիւտի 1500-ամեակի և տպագրութեան 400-ամեակի առիթով. կատարվեց հանդիսաւոր եկեղեցական թափօր և հոգեհանգիստ հանգուցեալ վաստակաւորների յիշատակին։ Դպրոցի ֆոնդը ընդունված է համակրութեամբ։

Գործակալ՝ տէր-Եղիշէ

Նախագահ հոգաբարձութեան՝ Ենիկոլոպեան

Աւագ-ուսուցիչ՝ Ղազարեան

Ղաթարի Հանք, 13 հոկտ.

Կովկ. Հայոց Բար. Ընկերութեան Ղաթարի ճիւղը շնորհաւորում է հայ գրերի գիւտի 1500-ամեակի և տպագրութեան 400-ամեակի տօնախմբութիւնը և ցանկանում է ամբողջ հայ ժողովրդին բարգաւաճում կուլտուրայի մէջ։

Թիֆլիս, 14 հոկտ.

Երէկ, տօնախմբութեան առիթով, ծխական դպրոցների ամբողջ ուսուցչական մարմինը, աշակերտները, աշակերտուհիները ներկայ եղան Վանքի եկեղեցում հոգեհանգստին և հայրապետական մաղթանքին։

Թեմական տեսուչ՝ Տէր-Միրաքեան

Երևան, 13 հոկտ.

Համակված երկիւղածութեամբ իր մեծ վերածնիչների յիշատակի առաջ՝ ի դէմս Ձեր Վեհափառութեան շնորհաւորում եմ եկեղեցուն՝ ազգային յոբելեանի համար։

Ց. Սաղաթելեան

(Կը շարունակվի)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՏՕՆԻ ԱՐՁԱԳԱՆՔԸ ԳԱՒԱՌՈՒՄ

I

Գանձակ, 14 հոկտեմբերի

Այսօր քաղաքիս ս. Լուսաւորիչ եկեղեցում պատարագից յետոյ կատարվեց հանդիսաւոր հոգեհանգիստ 1500 և 400-ամեակների յոբելեանների առիթով, ապա մաղթանք Նորին Վեհափառութեան արեւշատութեան համար։ Պատարագին, հոգեհանգստին և մաղթանքին ներկայ էին քաղաքիս բոլոր հայ հոգևորականութիւնը, խուռն երկսեռ բազմութիւն քաղաքացիների, հայոց ծխական դպրոցների երկսեռ սաները իրանց ուսուցիչ-ուսուցչուհիների և հոգաբարձուների հետ միասին, այլ և պետական դպրոցների աշակերտ-աշակերտուհիները։ Պատարագի սկզբից ներկայ էին և ռուսաց միջնակարգ դպրոցի տեսուչ-ն Ն. Մ. Սեմեօնովան և կրօնուսուցիչ համալսարանաւարտ հայր Նեստորը։ Հոգեհանգստից առաջ փոխանորդ հայր Լևոնը զգացված խօսեց տառերի գիւտի և տպագրութեան նշանակութեան և օրվայ հերոս սրբազան հայրերի թողած անմահ գործերի մասին։ Հանդէսը վերջացաւ ցերեկվայ ժամը 1-ին, թողնելով ներկայ եղողների վրա մեծ տպաւորութիւն։ Երէկ, շաբաթ օրը, ամսիս 13-ին դասերից ազատ էին բոլոր ծխական դպրոցների սաները և ս. Յովհաննէս եկեղեցում տօնի առիթով պատարագ մատուցվեց։

Գ. Զ. Թ.

II

Կարս, 14 հոկտեմբերի

Նորին Վեհափառութեան կարգադրութեան և էջմիածնի յանձնախմբի տպած և տարածած ծրագրին համաձայն՝ ամսիս 13-ին և 14-ին ս. Աստուածածին եկեղեցում այդ առիթով պատարագ էր։

Մ. ա. ք. Տէր-Պետրոսեանցը թէ 13-ին և թէ 14-ին այդ երկու տօների նշանակութիւնը բացատրեց հանդիսականներին։

Հայոց դպրոցի ուսուցիչները, վարժուհիները և հոգաբարձուները իրանց երկսեռ աշակերտներով ներկայ էին պատարագներին։ Ներկայ էին նաև ռէալական, գիմնազիայի, արհեստաւորաց և քաղաքային դպրոցի հայ աշակերտները իրանց ուսուցիչներով։ Առաջին երեք դպրոցների աշակերտները միայն 13 ի նախատօնակին երևացին։ Իսկ քաղաքային դպրոցի աշակերտները իրանց հայ ուսուցիչներով կիրակի, պատարագից յետոյ, հայոց դպրոցի աշակերտների հետ միացան և գնացին դպրոցը՝ մասնակցելու աշակերտական հանդէսին։ Չը նայելով որ ուսուցիչների ծրագրով այդ օրը միմիայն զուտ աշակերտական հանդէս պիտի լինէր, բայց և այնպէս մի քանի տիկիններ և պարոններ մտել էին հանդիսի դահլիճը և առաջին կարգերում նստել։ Հանդէսը բաց արեց հոգաբարձու պ. Հ. Նոհրատեանց մի ոգևորված ատենաբանութեամբ, և բացատրեց տառերի գիւտի ու տպագրութեան նշանակութիւնը, ս. Մեսրոպի և Գուտտենբերգի կատարած դերերը և նրանց տուած օգուտները։ Սրանից յետոյ աշակերտները երգեցին «Հայր մերը» և սկսվեց աշակերտական հանդէսը։

Աշակերտներից ոմանք կարդացին, ոմանք պատմեցին զուարճալի դէպքեր, պատմուածքներ, և մէջ ընդ մէջ երգեցիկ խումբը գեղեցիկ և աւուր պատշաճի երգերով զբաղեցնում և մեծ բաւականութիւն էր պատճառում հանդիսականներին։

Տօնի նշանակութեան մասին խօսեցին աւագ ուսուցիչ Գիւլնազարեանցը և Գ. Տէր-Ռուբինեանցը, բացատրելով այդ տօների կրթական կուլտուրական նշանակութիւնը և անմահ Մեսրոպի և Գուտտեմբերգի մարդկութեան համար արած անգնահատելի ծառայութիւնը։

Սարգիս Տէր-Մելքիսեդեկեան

Բագու, 15 հոկտեմբերի

Ամսիս 12-ին, ուրբաթ երեկոյեան, հանդիսաւոր նախատօնակ կատարվեց տեղիս ս. Լուսաւորիչ մայր եկեղեցում, ի յիշատակ ս. Թարգմանչաց։ Հայոց եկեղեցու մեծ զանգի ղօղանջիւնը անհագին բազմութիւն էր հրաւիրել։ Նոյն ամսի 13-ին, շաբաթ օր, հանդիսաւոր պատարագ ու հոգեհանգիստ կատարվեց ս. Թարգմանչաց համար, որի առիթով քարոզ խօսեց Ղուկասեան քահանան։ Եկեղեցին լիքն էր զանազան հաստատութիւնների ներկայացուցիչներով և ծխական-եկեղեցական երկսեռ դպրոցների աշ.-աշակերտուհիներով և ուսուցչական ամբողջ կազմով։ Նոյն ամսի 14-ին, կիրակի օր, հանդիսաւոր պատարագից յետոյ, կաթողիկոսական մաղթանք կատարվեց։ Քարոզ խօսեց Գեղամեան քահանան։ Եկեղեցական հանդէսները կատարվում էին աւագ քահ. Գրիգորեանի գլխաւորութեամբ և քահանայական ու դպիրների ամբողջ կազմով։

Ս.

«Каспій» լրագիրը հաղորդում է.

«Բագուի հայերի կազմակերպած յոբելեան. հանդէսները, այբուբենի 1500-ամեակի և տպագրութեան 400-ամեակի առիթով, անցան բազմակերպ և ոգևորութեամբ։ Շաբաթ, հոկտ. 13-ին, հայոց մայր եկեղեցում, տեղական հայ հասարակական հիմնարկութիւնների, դպրոցների հոգաբարձութիւնների ներկայացուցիչների, աշակերտութեան և բազմաթիւ հասարակութեան ներկայութեամբ, Ղևոնդ աւագ-քահանան կատարեց պատարագ և հոգեհանգիստ տպագրութեան և գրչի հանգուցեալ աշխատաւորների յիշատակին, որից յետոյ Ղուկասեան քահանան արտասանեց ճառ յոբելեանի նշանակութեան մասին։

«Նոյն օրը, գրական-գեղարուեստական ակումբի դահլիճում, Բագուի Հայոց Կուլտ. Միութիւնը կազմակերպեց երեկոյթ։ Այստեղ ևս արտասանվեցին ճառեր և երգվեցին երգեր ու ոտանաւորներ։ Դահլիճը լի էր հասարակութեամբ»։

Նոր-Նախիջևանում հրատարակվող «Լոյս» շաբաթաթերթի մէջ կարդում ենք. «Հոկտեմբերի 13-ին, ս. Լուսաւորիչ աւագ եկեղեցու մէջ կատարվեց հոգեհանգիստ հայ գրականութեան հանգուցեալ վաստակաւորների յիշատակին։ Նոյն օրը դպրոցի մէջ տեղի ունեցաւ գրականական երեկոյթ ազգային այս մեծ տօնի առիթով։ Խօսեցին հայ գրականութեան ուսուցիչներ պ. պ. Ա. Ջամինեան և Հր. Աճառեան։ Երեկոյթին մասնակցեցին և Գոգոյեան դպրոցի աշակերտուհիները։ Նոյն օրը բոլոր ծխական հայ դպրոցների մէջ ևս կատարվեց գրական առաւօտ, մասնակցութեամբ աշակերտ-աշակերտուհիների և ուսուցչական խմբերի։ Իսկ ամսիս 10-ին Գրիգոր Ջալխուշեանի նախագահութեամբ կայացաւ Բարեգործական Ընկերութեան խորհրդարանի նիստը։ Ընդունելով էջմիածնի յանձնաժողովի որոշումը հոկտ. 13-ի յոբելեանների առիթով, Գրիգոր Ջալխուշեանի առաջարկութեամբ ժողովը որոշեց դիմել Վեհափառ Կաթողիկոսին և խնդրել միջնորդել մինիստրութեան առաջ, Ռուսաստանի հայերի մէջ ևս թոյլտուութիւն տալ հանգանակութիւն բանալ դպրոցական ֆոնդ կազմելու համար։ Խորհրդարանը իր կողմից որոշեց մի գումար յատկացնել այդ առիթով, քանակի որոշումը թողնելով ընդհանուր ժողովին»։

Կ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ ԵՒ ԲԺՇԿ. Ա. ԶԱՐԳԱՐԵԱՆԻ ՅԱՐՈՒՑԱԾ ԴԱՏԵՐԸ

Ինչպէս գիտենք, Ներսիսեան դպրոցի կալուածների կառավարիչ Կ. Գասպարեան և բժշկ. Ա. Զարգարեան զրպարտութեան դատ են յարուցել Հ. Առաքելեանի դէմ, առաջինը Ներսիսեան դպրոցում կատարված զեղծումների խնդրի և երկրորդը՝ գրական ֆոնդի և յոբելեանի խնդրի առիթով։

Այդ գործի նախնական քննութիւնը նշանակված էր երէկ, Թիֆլիսի 2-րդ հաշտարար ատեանի քննիչի մօտ, համաձայն 303-րդ յօդ. դատ. օրէնսգրքի, այն է՝ հաշտութիւն կայացնելու համար։ Սակայն դատախազ Կ. Գասպարեան չէր եկել, գնացած լինելով էջմիածին։ Քննիչի առաջարկին՝ հաշտութեամբ վերջացնել գործը, Հ. Առաքելեան յայտնեց նրան, որ գործը հասարակական բնաւորութիւն ունենալով, ինքն անհնարին է գտնում հաշտութիւն կայացնել, որովհետև նա մտադիր է դատարանի միջոցով հայ հասարակութեան առաջ պարզել թէ Կ. Գասպարեանի և թէ բժշկ. Ա. Զարգարեանի բարոյական ֆիզիօնօմիան, իսկ եթէ նա, Զարգարեանը, կամենում է հաշտվել, այդ իր գործն է։

Այս առիթով հարկ ենք համարում յայտնել, որ Կ. Գասպարեան, «Մշակի» մէջ տպված մերկացումներից յետոյ, որոնց մասին հոգաբարձութիւնը մինչև այժմ խորին լռութիւն է պահպանում, արձակվել է իր պաշտօնից, «համաձայն իր խնդրանաց»։ Սակայն նա հարկ է համարել վազել էջմիածին և բողոքել Կաթողիկոսին նոյնիսկ այդ ձևով արձակման դէմ։

Ինչպէս յայտնի է, «Հօրիզոն» թերթը և հոգաբարձու ատամնաբոյժ Ն. Կաճկաճեան իրանց հովանաւորութեան ներքոյ առան Կ. Գասպարեանին, բայց նոյն իսկ Ներսիսեան դպրոցի հաշուապահը և քարտուղարն իրանց գրութեամբ, տպված՝ «Тифл. Лист.» թերթում, հաստատեցին եղած ամբաստանութիւնը։ Ինքն հոգաբարձութիւնն ևս մի բացատրութիւն տպելով լրագիրների մէջ գանձապահ Ալիխանեանի կատարած զեղծումների մասին, միանգամայն լռութիւն է պահպանում Կ. Գասպարեանի դէմ տպված լուրերի մասին՝ որով կողմնակի կերպով հաստատում է, թէ այդ լուրերը ճիշդ են։

Որովհետև խնդիրը հասարակական է և վերաբերում է Ներսիսեան դպրոցի պէս մի կարևոր հաստատութեան, շատ լաւ կը լինէր, որ Կ. Գասպարեանի մասին տարածված լուրերի և բողոքութիւնների ճշգրութեան անձինք հանդէս գային իրանց մերկացումներով, որով քաղաքացիական մի պարտաւորութիւն կատարած կը լինէին։

Հ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Երէկ հայ հոգևորական դասը Վանքի աւագ եկեղեցում կատարեց գոհաբանական մաղթանք Ն. Կ. Բ. Գահաժառանգ Արքայորդու առողջութեան համար։ Նոյնպիսի մաղթանքներ կարգադրված է անել թեմի բոլոր եկեղեցիներում։

✦ Երէկ, հոկտ. 17-ին, Կայսերական Գերդաստանի Բորկի կայարանում գնացքի խորտակումից ազատվելու տարելիցի առիթով Ալեքսանդր Նեվսկու զինուորական տաճարում Վրաստանի էկզարխը կատարեց գոհաբանական մաղթանք, որին ներկայ էին պաշտօնական անձինք փոխարքայի անձնափոխանորդ գեներալ Շատիլովի գլխաւորութեամբ։ Կառավարական կրթական հաստատութիւններում զբաղմունքներ չը կային։

✦ Թիֆլիսի հրէաների սինագօգում ևս կատարվեց մաղթանք Գահաժառանգի առողջութեան համար։

✦ Գանձակում, Երևանում և Բագւում ռուս և հայ հոգևորականութիւնները ևս կատարում են մաղթանքներ Գահաժառանգի առողջութեան համար։

✦ Կովկասի փոխարքայ կոմս Ի. Ի. Վօրոնցով-Դաշկով Պետերբուրգից մեկնել է դէպի Կովկաս հոկտ. 16-ին։ Կոմսը Թիֆլիսում սպասվում է հոկտ. 20-ին։

✦ Բագուի մահմեդականները քաղաքային վարչութեան անդամի պաշտօնի համար առաջ են մղում 3-րդ Պետ. Դումայի անդամ Հէյդարովի թեկնածութիւնը։

✦ Պետական Դումայի անդամ Անդրկովկասի ռուս ազգաբնակութեան կողմից ամենայն հաւանականութեամբ ընտրվելու է Պրօխանովը՝ ինժեներ։

✦ Կարսից մեզ գրում են, որ Պետական Դումայի պատգամաւորական ընտրութեանը մասնակցելու համար այդ քաղաքի կողմից պատուիրակ է ընտրվել Կարսի հաշտարար դատաւոր Իոսիֆ Անտօնովիչ Լաշկեվիչը։

✦ Ջայնաւոր Զօբադարին առաջարկում է քաղաքային վարչութեանը 1913 թւի նախահաշւի մէջ մուծել 3000 ռուբլի հրաւիրելու մի գիւղատնտես, որին կարելի լինի յանձնարարել շահագործել քաղաքային հողերը։

✦ Թիւրքաց հիւպատոսարանը Բագւում հանգանակութիւն է բացել յօգուտ Կարմիր Կիսալուսնի։

✦ Նոյեմբերի վերջերին, ինչպէս հաղորդում են Բագուից, լոյս կը տեսնի «Ստուգ Հայաստանի» հրատարակութեան 10-րդ տպագրութիւնը։

✦ Մեզ հաղորդում են, որ նորերս վախճանված մեծ-ղարաքիլիսեցի Սարգիս Բէգջանեանցը իր ամբողջ կարողութիւնը կտակել է բարեգործական նպատակներով։ Թէև այժմ գումարի քանակը որոշ չէ, որովհետև դեռ ևս յայտնի չէ, թէ ինչպէս կը վերջանայ Թիֆլիսի առաջին կարգի վաճառական Սարգիս Եղիգարեանի 400,000 ռ. պահանջը Կարսի երկաթուղու վարչութիւնից, որի 13°/ₒ-ը պատկանում է հանգուցեալին։ Նա իր բաժինը այսպէս է կարգադրել 50°/ₒ-ը Մեծ-Ղարաքիլիսայի երկսեռ ծխ. դպրոցներին, 10°/ₒ-ը նոյն գիւղի ս. Աստուածածին եկեղեցուն, 20°/ₒ-ը էջմիածնին, 20°/ₒ-ը Գէորգեան ճեմարանին։ Եւ այս բոլորի հանդէպ ցանկութիւն է յայտնել թաղվել իր հօր մօտ, եկեղեցու գաւթում, գիւղի հին գերեզմանատանը։

✦ «Кавказъ» թերթի խմբագրատանը վա-

[illegible] Բալկանեանների պատերազմական գործողութիւնների [illegible] հասաւ 20 կոպէկի։

✦ [illegible] Թիֆլիս է եկել [illegible]

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Հոկտեմբերի 10-ին Թիֆլիսի [illegible] Ստրինդբերգի «Հայր» 3 գործ. դրաման.

[illegible] տեղը գրաւել հայ թարգմանական պիէսների ըեպերտուարում։ Հէնց սկզբից հանդիսականը կենտրոնացնում է գործող անձերի վրա իր հետաքրքիր ուշադրութիւնը և դրամայի յաջորդականութեան ընթացքում և վերջում իրան նուիրում է խոհերի՝ աւելի ուրոյն պատկերացնելու հեղինակի իդէան։

Ձեր առաջ կանգնած է ռոտմիստր Ալբերտ (Ամօ Խարազեան)։ Բնութիւնից անսահման բարութեամբ օժտված այդ անձը մի իդէալական այր է իր կնոջ համար, խնամում սրա ազգականներին, միևնոյն ժամանակ զբաղվելով գիտական աշխատանքով (աստղագիտութեամբ)։ Սակայն դրա դիմաց Ալբերտի դառատի կին Լաուրան (Նինուէլ) վերին աստիճանի խորամանկ մի կին, հետամուտ է եղել սոսկ կանացիութեան և ամուսնական սկզբի կհանքի հաուն տարիներում, չը հանդիպելով իր ամուսնու փաղաքշանքներին՝ իր տեսակի հասկացած, դաւաճանում է նրան և ուրիշից ունենում է մի աղջիկ՝ Բէրտային։

Եւ ահա առիթը ներկայանում է որոշելու երկու ամուսինների փոխադարձ յարաբերութեան իսկական բնոյթը։ Հասակն առած Բէրտային «հայրը» կամենում է ուղարկել քաղաք՝ վարժուհի դառնալու, նպատակ ունենալով ազատել նրան իր ընտանիքի կանանց ազդեցութիւնից, որոնց վերաբերութեամբ Ալբերտը կազմած ունի խիստ բացասական կարծիք։ Բայց այստեղ հանդէս է գալիս իր իրաւունքները պաշտպանելու Լաուրան, որ իր ամուսնու երեսին շպրտում է՝ «Ապացուցիր, որ այս զաւակը քոնն է»։

Սկսվում է դրամայի սկիզբը։ Մի շարք հոգեկան տանջանքներ շրջապատում են Ալբերտին մի փայլուն կէտ որոնելու՝ ստեղծված մութ, խճճված կացութիւնից։ «Միթէ երեխան իրաւի իրանը չէ»։ Նա յամառ կերպով պահանջում է կնոջից պարզել ամեն ինչ, իսկ սա բժ. Էստէրմակին (Երամեան) հաւատացնում է, թէ իր ամուսինը հոգեկան հիւանդ է...

Ալբերտի մէջ արթնանում է տղամարդու վեհութիւնը, հօր նշանակութեան բովանդակ քաղցրութիւնը, հպարտութիւնը։ Նա իրան ամբողջապէս նուիրեց իր կնոջ և և սրա մօր և պառաւ եղբօր (Հայկազեան), նոյն իսկ իր դայեակի (Մարգարիտ) բարեկեցութեանը, և այժմ, տեսնելով գեղեցիկ Բէրտային, նա ուզում է, որ ինքը եղած լինի նրա հայրը. սակայն... ճակատագիրը նրան զրկեց յուսահատութեան առարկայ։ Կինը իր կանացիութեան գործը արդէն տեսած՝ պատուազուրկ էր արել իր տղամարդուն...

Ու վերջում Ալբերտին հագցնում են խեւլագարի սպիտակ զգեստը... Նա հաշիւ է տալիս եղած իրողութեանը և սարսուռի մէջ, բուռն տանջանքներով, անիծելով կեանքը, որ այն չէ, ինչ որ նա էր կամենում, որ ստեղծում է ընտանիքը կործանող կին-հրէշներ,—մեռնում է...

Այդ իսկ ընտանիքի կործանման ռելիէֆ պատկերն է, սա՛ս, կամենում տալ իր դրամայով Ստրինդբէրգ։ Այս փչացած կեանքում մարդիկ կասկածով պէտք է վերաբերվեն դէպի իրանց հարազատ զաւակները, որովհետև կին բացասական էակը ամեն քայլում ընդունակ է դաւաճանել իր ամուսնուն։

Դրամայի սկզբից ոմանք կը նկատէին, թէ կնոջ և տղամարդու անտագօնիզմը հիմնված է կեղծ, ոչ հիմնական պատճառների վրա։ Սակայն ամբողջապէս դրաման պատկերացնում է արդի ընտանեկան կեանքի անկումը...

Ամբողջ անսամբլը աջող էր։ Առանձնապէս իր դերը ուսումնասիրել էր Ամօ-Խարազեան, որ կարող եղաւ տպաւորիչ լինել իր բարդ դերում։

Նինուէլը բաւարար էր սովորական դիմախօսութիւնների ժամանակ։ Սակայն այն տեղերում, ուր հարկաւոր էր կիրք, բուռն արտայայտութիւն, տիկնոջ տեմպերամենտը կաղում էր։

Լաւ տարաւ բժշկի մօնօտօն դերը Երամեան, որ իսկապէս բարեխիղճ դերակատար է։

Մարգարիտը նոյնպէս գոհացրեց մեզ դայեակի դերում։

Հայկազեան իր փոքրիկ դերը սահուն տարաւ։

Ապա ներկայացվեց «Համլէտի» լինել-չը լինել տեսարանը Գալֆայեանի մասնակցութեամբ։

Ճշմարիտն ասած, Նախ քան Գալֆայեանի երևալը, մենք երկիւղ էինք կրում, թէ իցէ որևէ դժբաղդութիւն պատահի նրա հետ։ Արդարև, դիւրին չը պէտք է նկատվի մի գեղարուեստի տաղանդաւոր մշակի համար տարիներ հնարաւորութիւն չունենալ իր բնական ձիրքը փայլեցնել և բորբոքել մարդկանց սրտերը... Տարիներ երկար մարմնական սպանիչ հիւանդութեան պատճառով թեպուրկ, ջարդված քնարով զսպել հոգու բռնկումը, զգացմունքի թափը...

Եւ ահա այսօր, սոն մամօնայի համար հիւանդ արտիստը, հարկադրված, քանի մի րօպէ ապրելու է իր Համլէտի կեանքով, այն Համլէտի, որ իր իդէալի մարմնացումն է եղած...

Համրաքայլ, սևազգեստ, վշտալի, թախծադէմ, երևաց նա բեմի խորքից իր պարթև հասակով։ Պահ մի ամբողջ առդիտօրիան շունչը ներս քաշած նայում էր նրան։

Սկսեց խօսել—«լինել թէ չը լինել...»։ Թւում էր, թէ ինքը Գալֆայեան իրան էր հարցնում այդ վճռական խօսքերը։ Լինել արդեօք հայ ապիկար հասարակութեան մէջ թէ չը լինել։ Անցեալ փայլող տաղանդի մարած յուսահատութեան ճիչն էր այդ, որ դուրս թռաւ Գալֆայեանի դողդոջուն շուրթերից. իսկ այնուհետև հիւանդ տաղանդի վայրկենաբար պէծին տուող բոցերը առկայծվեցին, յուզեցին լաղին...

Միթէ աւելին պահանջէինք հիւանդ Գալֆայեանից, այն էլ այն ժամանակ, երբ «Համլէտը» ամբողջացած չէր տրվում, այլ իր լուրջ տեսարանի համար նա սոսկ անջատված ոգեւորութիւն ստեղծեց իր դերի համար։

Այն, ինչ որ տուեց նա այն մի քանի րօպէում, այն էլ բաւական էր... բաւական էր այն մի բուռն համակրողներին, Գալֆայեանի տաղանդը յարգողների համար, որոնք անձրևային օրը շտապել էին իրանց լումաներով նպաստել նրա նիւթական վիճակին։

Ե.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 16 հոկտեմբերի

Իշխանուհի Սօֆիա Վասիլեվնա Արղութեան-Երկայնաբազուկի նախաձեռնութեամբ մի քանի տարի սրանից առաջ բացված է և գոյութիւն ունի Սանահնի հայոց եկ. ծխ. դպրոց. վերոյիշեալ դպրոցը նախ մասնաւոր տան մէջ էր զետեղված, իսկ յետոյ շինվեց մի երկյարկանի մեծ շինութիւն դպրոցական բոլոր յարմարութիւններով։

Դպրոցի թէ շինութեան և թէ միւս ծախսերը լրացրել է իշխանուհին իր միջոցներից, մասամբ էլ իշխան Բօրիս Արղութեանից և մի քանի ուրիշ Արղութեաններից ստացված օժանդակութեամբ։

Իշխանուհի Ս. Արղութեանը, ցանկանալով ապահովացնել դպրոցի գոյութիւնը, նուիրել է Կ. Հ. Բ. Ընկ. իր Սանահնի անշարժ կալուածքները, որպէս զի Ընկերութիւնը իր հովանաւորութեան տակ ունենայ դպրոցը։

Թէև դպրոցը համարվում է Ընկերութիւնից նպաստ ստացող դպրոցների թւում, բայց իրականապէս դպրոցի թէ նիւթական և թէ կրթական հոգսերը քաշում է ըստ իր ցանկութեան իշխանուհի Ս. Արղութեանը, իսկ նրան նիւթապէս նպաստում է իշխան Արղութեաններից միմիայն իշխան Բօրիս Արղութեանը, որը մօտ ժամանակներս նուիրել է 300 ր. էլ, դպրոցում յատկապէս արհեստագիտական մաս մտցնելու համար։

Ահա իսկական իրողութիւնը։ Սակայն ինչ-ինչ անձինք, գուցէ մտքեր պղտորելու համար, տարածել են լուրեր, թէ իբր Սանահնի դպրոցի ամբողջ ծախսը տալիս է Կ. Հ. Բ. Ընկերութիւնը, և այդ լուրերը առիթ են տալիս զանազան տարաձայնութիւնների, որից կարող են տուժել դպրոցի շահերը։

Խորհուրդս պարտք է համարում յայտարարել, որ Սանահնի դպրոցի ամբողջ ծախսը լրացնում է իշխանուհի Սօֆիա Արղութեանը՝ մասնակցութեամբ իշխ. Բօրիս Արղութեանի։

Յիշեալ Արղութեանների տրվելիք գումարները անցնում են Ընկերութեանս մատեաններում, և խորհուրդը ամեն տարի հաշիւ է տալիս դպրոցի մասին Ընկ. տարեկան տեղեկագրի մէջ։

Նախագահ խորհրդի՝

Ս. Ցարութիւնեան

Քարտուղար անդամ խորհրդի՝

Յ. Շահնազարեան

—

Թիֆլիս, 14 հոկտեմբերի

Ամեն տեղ սկսվել են ներկայացումները, ամեն տեղ ամեն մի ընկերութիւն մտել է իր դերի մէջ և իր գործունէութեան մասին որոշ չափով վաղօրօք յայտ է արել իր անդամներին, իսկ Զուբալովի անուան ժողովրդական Տան հայկ. դրամատիկ. խմբակցութեան ժամանակաւոր վարչութիւնը լըռութեան տուած մինչև օրս էլ ոչ ընդհանուր ժողով է նշանակում և ոչ էլ ծանօթացնում ընկերութեան գործունէութեանը։

Արդ՝ ցանկալի է իմանալ, թէ արդեօք այս տարի յիշեալ ժամանակաւոր վարչութիւնն ունենալո՞ւ է ընդհանուր ժողով թէ ոչ։

Ընկերութեան անդամ՝

Սեդրակ Հինաեկեան

—

Մեծ-Ղարաքիլիսա, 25 սեպտ.

«Հօրիզօնի» 162-դ և 163-դ համարների մէջ երևացին զրպարտութիւններով ու հայհոյանքներով լի յօդուածներ՝ ուղղված իմ դէմ։ Օգոստոսի 11-ին պատուիրված նամակով ուղարկեցի «Հօրիզօնի» խմբագրութեան իմ հերքումը այդ յօդուածների դէմ։ Երկար սպասելուց յետոյ՝ ենթադրելով թէ խմբագրութիւնը ինչ-ինչ պատճառով աշխատում է ձգձգել հերքմանս տպագրելը, ես ոչ անմիջապէս դիմեցի «Հօրիզօնի» խմբագրութեան խնդրելով արագացնել հերքման տպագրելը։ Օգոստոսի 28 ին վերոյիշեալ խմբագրութիւնը իր թերթի № 187-ում ի լուր աշխարհի յայտարարեց, թէ հերքումը մինչև օրս խմբագրութիւնը չէ ստացել։ Ես ոչ մի հիմք չունէի չը հաւատալու դրան Ուստի, ուղարկելով նոյն խմբագրութեան իմ հերքման պատճէնը (որը նոյնպէս չը տպագրվեց «Հօրիզօնում»), ես օգոստոսի 31 ին գրաւոր կերպով դիմեցի պօստ-հեռագրատան վարչութեանը, խնդրելով տեղեկացնել ինձ, թէ երբ և ռւմն է յանձնված օգոստոսի 11-ին պօստատան կողմից ընդունված իմ նամակը։

Պօստ-հեռագրատան կառավարիչը սեպտ. 17-ին № 1095 գրութեամբ հաղորդեց ինձ հետևեալը. «Объявляется врачу . . . что поданное имъ въ Караклисской п.-т. конторѣ 11 августа с. г заказное письмо за № 929 въ Тифлисъ на имя редакціи „Оризонъ" получено въ мѣстѣ назначенія 12 августа 1912 г. и 13 того же августа выдано подъ собственноручную росписку адресата».

Ի՞նչ անուն պէտք է տալ այն մամուլին, որը, տարրական կոռեկտութիւն չունենալով տպագրել մի հերքում, իրողութիւնը ծածկելու համար թոյլ է տալիս իրան աւանց քաշվելու դիմել ակնյայտնի ստութեան։ Չեմ ուզում հաւատալ, որ այդ ստութիւնը մի ամօթալի մանեովր էր, որով «Հօրիզօնի» խմբագրութիւնը կարողացաւ արգելք լինել հերքմանս ժամանակին լոյս տեսնելուն։

Եւ այդ ինքն իրան վարկաբեկող և բարոյականութեան մասին աղօտ հասկացողութիւն ունեցող մամուլը դեռ յանդգնութիւն ունի անտեղի կերպով յանդիմանել և իր թռուցիկ թղթակցի բերանով բարոյականութիւնից խրատ կարդալ մեզ, գաւառի գործիչներիս։

Թողնում եմ կիրթ հասարակութեան ըստ արժանոյն որակել «Հօրիզօնի» խմբագրութեան վարմունքը։

Բժ. Ա. Վարդանեան

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

✦ Պետերբուրգում մեծ գումարի թղթադրամներ են պատրաստում բոլգարական կառավարութեան պատուէրով։

✦ Աւստրիան հրաժարվեց չէզոքութիւն յայտարարել։

✦ Անգլիական նաւատորմը շտապով Պորտսմուտից դիմեց Միջերկրական ծով։

✦ Թիւրքերը իրանց նաւերի վրա ծածանեցնում են ռուսական դրօշակներ։

✦ Վիէննայից հեռագրում են, որ Քըրկ-Քիլիսէի մօտ՝ թիւրքերը կորցրել են սպանված 16,000 հոգի։

✦ Ադրիանուպոլսի մօտ կատաղի կռիւը շարունակվում է։ Մեծ օգնութիւն են ցոյց տալիս բուլղարներին աէրօպլանները։

✦ Էկս-շահ Մահմէդ-Ալին մշտապէս բնակվում է Օդեսսայում։ Նա բաւական սովորել է ռուսերէն և շարունակ լրագիրներ է կարդում քաղաքական դէպքերի մասին։ Իր աղջկան նախկին շահը տուել է տեղական ինստիտուտը։ Շահի առողջութիւնը այժմ լաւ է։

✦ Ցունաց ռազմի նաւատորմը երևաց Սալօնիկի ծոցում։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌ. ԳՈՐԾ.)

16 հոկտեմբերի

ՕՍՏՐՈՎՕ (Պօզնանի նահ.)։ Նոր շինվող քաղաքային թատրոնի պատը փուլ եկաւ։ Սպանված են 3 բանւոր. 1-ը ծանր վիրաւորված է։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. «Веч. Вр.» լրագրի հոկտ. 15-ի համարում տպված «Прозѣвали» վերնագրով յօդուածի համար խմբագիր Ս. Սուվօրինը ենթարկվում է պատասխանատուութեան 1034-դ յօդ. 31-դ կէտով։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Սարատովի նահանգապետին յատկացվեց 1.101,304 րուբլի հասարակական աշխատանքների համար, 114,184 րուբլի բժշկա-սննդիչ օգնութեան համար։

1913 թ. մայիսին գումարվելու է համառուսական համագումար սաղցային գործի համար։

Օդեսսային թոյլատրվել է կնքել 1 և կէս միլիոն րուբլու փոխառութիւն։

Քաղաքապետը 125 ր. տուգանքի ենթարկեց „Мусульманская Газета"-ի խմբագիրներ Գաբիևլին և Շաքէ Ահմէտիևլին հոկտ. 12 ին գետեղված յօդուածի համար։

ՏՕՐՕՆՏՕ։ Օնտարիօ գաւառում երկու գնացքների ընդհարման ժամանակ սպանվեցին 5 գինուոր, վիրաւորվեցին 28, որոնց մի մասը ծանր։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

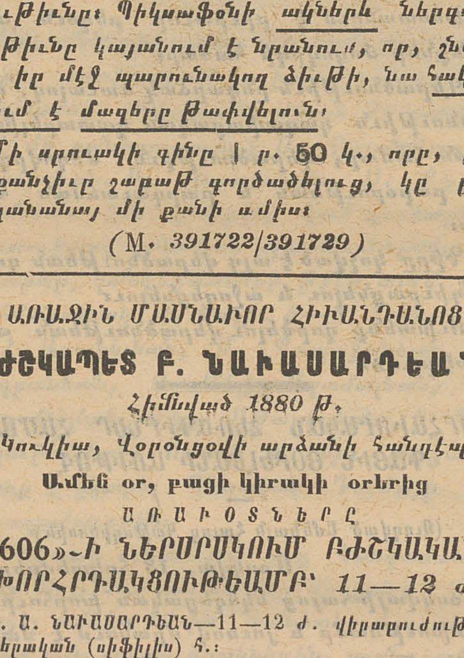

ԿԱՏԱՐԵԱԼ ԲԱՐԵՐԱՐ ՆԵՐԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ է թողնում մազերի վրա Պիկսաֆօնով լուանալը. Նրա միանգամայն օգտակար ազդեցութիւնը ներկայումս խոստովանում են ամենքը։ Այն գիւրութիւնը, որով Պիկսաֆօնը մաքրում է գլխի կաշին թեփից և կեղտից, նրա հաճելի փրփուրը, որը շատ հեշտութեամբ մաքրվում է մազերի վրայից, և նրա խիստ զուրեկան հոտը անհամեմատ հեշտացնում են այդ պրէպարատի գործածութիւնը։ Պիկսաֆօնի ակներև ներգործութիւնը կայանում է նրանում, որ, շնորհիւ իր մէջ պարունակող ձիւթի, նա հակադրում է մազերը թափվելուն։

Մի սրուակի գինը 1 ր. 50 կ., որը, իւրաքանչիւր շաբաթ գործածելուց, կը բաւականանայ մի քանի ամիս։

(M. 391722/391729)

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

ԱՌԱՒՕՏԵՆԵՐԸ

«606»-Ի ՆԵՐՍՐՍԿՈՒՄ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ՝ 11—12 ժ.

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան վեներական (սիֆիլիս) հ.։

Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—1—2 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։

Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին եռեարգային։

Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան կանանց և երեխայոց հ.։

Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։

Մ Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.։

Գ. Յ. ԳՈՒՐԳԷՆՕՎ—12—1 ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ԱՄԲՐՈՒՄՕՎԱ-ՄԵԼԻՔԵԱՆ —12—1 ժ մանկաբարձութիւն և կանանց հիւ.։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.։

ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Մ. Լ. ՌՈՆԻՖԵՐ-ԱՐԵՇԵՎԱ—6—7 ժ. մանկաբարձութիւն, կանանց և երեխայոց հիւ.։

Զ. Ա. ԹԱՌՈՒՄԵԱՆ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. քննութիւն արեան, մէզի և այլն։

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

1. 0—95

ԲՈՒԺԱՐԱՆ

ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

մշտական մասնաճիւղներով

ՓՈԽԱԴՐՎԵԼ Է ՆՈՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆ

Միխայլօվսկի պր. № 49, և անկիւն Բէլուտօվսկի փողոցի № 2. Տէլէֆօն № 10—26.

Հիւանդների ընդունելութիւն.

Աղաջանեան Միհայէլ.—միզասեռ., սիֆիլիս և կաշուի հիւ., ժ. 11—12-ը։

Վճուկօվ Վ. Վ.—խիրուրգ. հիւ., ժ. 1—2-ը։

Եղիազարեան Ի. Ն.—ներքին, ջղային և հոգեկան հիւ., էլէքտրօտէրապիա, ժ. 11—12-ը։

Եղէնեվ Մ. Բ.—ականջի, քթի և կոկորդի հիւ., ժ. 12—1-ը։

Նիմօեւ Մ. Պ.—խիրուրգ. հիւ., ժ. 11—12-ը։

Մաղաքեան Գ. Ն.—ներքին և երեխ. հիւ., առանձ. նապէս սրտային-աղիքային, ժ. 11½—12½-ը։

Շամաօ Ի. Ի.—խիրուրգ. հիւ., ժ. 12—1-ը։

Աւալօվա Ա. Ա.—աչքի հիւանդութիւններ, ժ. 9½—11½-ը։

Բուժարանում կատարվում է էլեքտր. բժշկութիւն և մասսաժ։ Միկրօսկօպ., բակտէրիօլօգ. և քիմիակ. հետազօտութիւններ։ Ծաղկի պատուաստումն։ Ստնդուների քննութիւն։ Խորհրդի վճարը 50 կօպ.։ Օպերացիաները և համախորհուրդները ըստ համաձայնութեան։ Հիւանդների բաժանմունքը բաղկացած է թէ ընդհանուր պալատից և թէ առանձին նոմէրներից։

ՍՐՍԿՈՒՄՆ «914» ի և «606»-ի։

(Ե. Հ. Կ.) 706. 100—11

Մի պատուաւոր հայ ընտանիքում ՏՐՎՈՒՄ է 10—14 տարեկան աշակերտներին

ՃԱՇ եւ ԲՆԱԿԱՐԱՆ։

Կարելի է և առանց ճաշի, ամենամատչելի գնով։ Հասցէն՝ IV քաղաքամասում, Պօլիցէյսկայա փողոց, № 21. երկրորդ մուտքը Սինօդալնայա փողոցից, № 12։ Բնակարան № 2, միջին յարկում։

(Ե.Հ.Կ.) 778. 6—1

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻ VII դաս. ՄԻ ԱՇԱԿԵՐՏ ցանկանում է ունենալ

ԴԱՍԵՐ

սննդի եւ բնակարանի փոխարէն։

Դիմել՝ Коджорская ул., кв. Кюзаджянца.

(Օ.Մ.) 776. 2—1

Եղբ. Ավագքիսօվների

պալատն բաց է թողնում արտասահմանեան, ռուսական և տեղական լաւ տեսակի ՊՏՂԱՏՈՒ ԾԱՌԵՐ չափաւոր գներով։ Կատալօգները ուղարկում են ՁՐԻ։

Հասցէն՝ Ст. Скра (Зак. ж. д.), Авсаркисову.

(Ե.Հ.Կ.) 739. 10—7

„ՄՇԱԿԻ" ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

ՅՕԳՈՒՏ „ՄՇԱԿԻ" ՖՕՆԴԻ

հետևեալ գրքերը՝

1) «ՄՇԱԿ ԵՒ ՀԱՅ ԿԻՆԸ» գ. 1 ր.

2) «ՄՇԱԿԻ» ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ կազմեց Լ. Դանիէլեան » — 50 կ.

3) ՀԱՄԱԼԻ ՄԱՍԼԱՀԱԹՆԻՐԸ » — 30 կ.

4) ԿԱՅԵՆԻ ՃԱՆԿԵՐՈՒՄ, դրամա 5 գ. Ալ. Առաքելեանի » — 50 կ.

5) ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿ «ՄՇԱԿԻ» («Մշակի» յոբելեանի առիթով «Տարազի» հրատարակած ալմանախ) . . . » 1 ր.

Վերոյիշեալ հրատարակութիւններից միմի օրինակ պահանջողները ճանապարհածախս չեն վճարում։

(4) 10—6

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

սրանով յայտարարում է, որ շոգենաւ «ՖՐԻԺԻ» (Նաւապետ Միտտրէսէյ) մեկնում է Բաթումից Մարսէյլ հանդիպելով Սամսոն, Տրապիզօն և Կ. Պօլիս՝

Հինգշաբթի, հոկտեմբերի 25-ին (նոյեմբերի 7-ին ն. տ.)

Պարոնայք ճանապարհորդները և ապրանք ուղարկողները տեղեկութիւնների համար պիտի դիմեն գործակալ պ. Ս. Կիւլպէնկեանին նրա գրասենեակում, որ գտնվում է Արմեանսկի բազարում, Գօստինի դվօր Մանթաշեանների։ Տէլէֆօն № 7—21.

(Կ.) 777. 2—1

Ներկայ հոկտեմբեր ամսի 1-ից Պուշկինսկայա փողոցում № 29 Դօլուխանեանի շինութեան մէջ, քաղաքի կենտրոնում,

ԲԱՑԵԼ ԵՄ ԵՒՐՕՊԱ ՀԻՒՐԱՆՈՑ,

բաղկացած բոլորովին մաքուր՝ նոր կահկարասիքով կահաւորված համարներից։ Էլէքտրական լուսաւորութիւն, վաննա, դուշ։ Գները չափազանց մատչելի են։

Խորին յարգանօք՝ Կ. Խաչիկեանց

(Հ. Կ.) 748. 10—4

ՆՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ ԿՈՎ ԿԱՍԻ ՓՈԽԱՐՔԱՅԻ

ԴԻՒԱՆԱՏԱՆ ՏՊԱՐԱՆԸ

(ԼՕՐԻՍ-ՄԵԼԻՔՕՎՍԿԱՅԱ ՓՈՂՈՑ, ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ՏՈՒՆ)

կատարում է ամեն տեսակ տպարանական աշխատանքներ, այն է՝ տպագրում է լրագիրներ եւ ամսագիրներ, գրքեր, բրօշիւրներ, բլանկներ, աֆիշաներ, ծրագիրներ, հարսանեկան հրաւիրատոմսեր, այցեքարտեր եւ այլն։

Ընդունվում են տպագրական պատուէրներ հետևեալ լեզուներով՝ ռուսերէն, հայերէն, վրացերէն, թուրքերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն, աբխազերէն և լեռնականների բարբառով։ Պատուէրները կատարվում են մաքուր, ճշգրիտ և չափաւոր գներով։ Ընդունվում են նաև շուտափոյթ կատարվելիք պատուէրներ առանձին պայմաններով։

Պատուիրողների ցանկութեան համաձայն, տպարանը պատուէրները կարող է կազմել տալ, կամ բրօշիւրներ շինել, ու այնու յանձնել։

ԿԱՆ ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԵՍԱԿ ԹՂԹԵՐ ՊՐԷՅՍ-ԿՈՒՐԱՆՏ ԳՆԵՐՈՎ։

Տէլէֆօն № 67.

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный